

WAT MOET U ALS LANDBOUWER DOEN? WETGEVING OP HET RAAKVLAK VAN LANDBOUW EN NATUUR

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling: Duurzame Landbouwontwikkeling

Auteurs(s): Karen Demeulemeester, Departement Landbouw en Visserij

Lector(en): Ruth Huybrechts (departement Landbouw en Visserij); Lieve Vandebroeck (departement Landbouw en Visserij); Katrien Janssen (departement Landbouw en Visserij); Stefaan Baeteman (departement Landbouw en Visserij); Michael Van Ombergen (departement Landbouw en Visserij); Ivan Ryckaert (departement Landbouw en Visserij); Fons Anthonissen (departement Landbouw en Visserij); Sylvie Danckaert (departement Landbouw en Visserij); Wim Stoop (departement Landbouw en Visserij); Ingrid Dekeyser (departement Landbouw en Visserij); Gert Luypaert (departement Landbouw en Visserij); Karolien Michiel (Vlaamse Landmaatschappij - VLM), Frederik Hanssens (VLM); Roald Steeno (VLM); Els Mondelaers (VLM); Liesbeth Vandekerckhove (Departement Leefmilieu, Natuur en Energie); Walter Galle (Agentschap voor Natuur en Bos - ANB); Carl De Schepper (ANB)

Datum: 10/12/2012

COLOFON

Samenstelling

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling: Duurzame Landbouwontwikkeling

Verantwoordelijke uitgever

Dhr. Jules van Liefferinge, secretaris-generaal departement Landbouw en Visserij

Depotnummer

D/2012/3241/385

Lay-out

Dienst Communicatie, afdeling Organisatie en Strategisch Beleid

Voor bijkomende info neemt u contact op met

Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling

Koning Albert II-laan 35 | 1030 Brussel

02 552 79 06 | karen.demeulemeester@lv.vlaanderen.be

www.vlaanderen.be/landbouw/praktijkgidsnatuur

INHOUD

1 INLEIDING	1
2 DE NATUURZORGPLICHT	2
3 DE NATUURTOETS	3
4 DE REGELGEVING OVER HET WIJZIGEN VAN VEGETATIE EN KLEINE LANDSCHAPSELEMENTEN (KLE)	4
4.1 Uitzonderingen	4
4.2 Wijzigingen van vegetaties of KLE's die verboden zijn	5
4.3 Wijzigingen van vegetaties of KLE's die onderhevig zijn aan de natuurvergunningsplicht	6
4.3.1 In welke gebieden is de natuurvergunning vereist?	6
4.3.2 Welke wijzigingen aan KLE's of vegetatie zijn onderworpen aan de natuurvergunning?	7
5 HET GEBIEDSGERICHT NATUURBELEID	9
5.1 VEN EN IVON	9
5.1.1 Wat betekenen VEN en IVON?	9
5.1.2 Voorschriften in het VEN	9
5.1.3 Vergoedingen in het VEN	11
5.1.4 Voorschriften in het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON)	11
5.2 Natuurreservaten	12
5.2.1 Wat zijn natuurreservaten?	12
5.2.2 Voorschriften in natuurreservaten	12
5.3 Speciale beschermingszones en het Natura 2000-netwerk	12
5.3.1 Wat zijn Speciale Beschermingszones?	12
5.3.2 De natuurdoelen en instandhoudingsmaatregelen	13
5.3.3 Wat met de eigenaars en gebruikers in SBZ-gebieden?	13
5.3.4 De passende beoordeling of habitattoets	13

6 ANDERE WETGEVING MET RAAKVLAKKEN MET NATUUR	15
6.1 Het Landschapsbeleid.....	15
6.2 De relatie tussen natuur en ruimtelijke ordening.....	16
6.2.1 De natuurwetgeving en de relatie met de ruimtelijke ordening.....	16
6.2.2 De bestemmingen uit de ruimtelijke ordening.....	16
6.2.3 De stedenbouwkundige vergunning.....	16
6.3 De randvoorwaarden uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.....	17
6.3.1 De randvoorwaarde ‘behoud blijvend grasland’.....	18
6.3.2 De randvoorwaarde ‘minimaal onderhoud’.....	18
6.3.3 Randvoorwaarde ‘beheerseisen voortvloeiend uit Vogel- en Habitatrichtlijn’.....	18
6.4 Veldwetboek.....	19
6.5 Mestwetgeving, wetgeving inzake integraal waterbeleid, wetgeving inzake gewasbescherming.....	19
6.6 Pachtwetgeving.....	19
7 SOORTENBELEID	21
7.1 Bescherming van soorten in Vlaanderen.....	21
7.1.1 Welke soorten zijn beschermd en waar?.....	21
7.1.2 Verbodsbepalingen die gelden voor beschermde soorten.....	22
7.1.3 Soortenbeheer.....	23
8 WETTELIJKE BEPALINGEN INZAKE BOSSEN	27
8.1 Enkele definities.....	28
8.1.1 Wat valt onder de voorschriften van het Bosdecreet?.....	28
8.1.2 Wat wordt niét beschouwd als bos en valt dus niet onder de voorschriften van het Bosdecreet?.....	28
8.2 Beschermingsbepalingen voor privé-bossen.....	30
8.3 Ontbossing en compensatie.....	30
8.3.1 Wat is ‘Ontbossen’?.....	30
8.3.2 Regelgeving bij het ontbossen.....	30
8.3.3 Ontbossingen die niét onder de toepassing van de stedenbouwkundige vergunningsplicht vallen.....	31
8.3.4 Boscompensatie.....	31
8.4 Kappen en de kapmachtiging.....	32
8.5 Het beheer van bossen.....	32
8.6 Bebossen.....	32
8.7 Subsidies.....	32
9 CONTACTGEGEVENS	33

1 INLEIDING

De regelgeving voor de landbouwsector is complex en voortdurend in beweging. De Belgische/Vlaamse wetgeving wordt in belangrijke mate beïnvloed door de Europese en internationale regelgeving. Dit geldt ook voor alle regelgeving die (direct of indirect) te maken heeft met natuur.

Het natuurbeleid in Vlaanderen is gericht op de bescherming, de ontwikkeling, het beheer en het herstel van de [natuur](#) en van het [natuurlijk milieu](#). Denk maar aan de wetgeving voor de gebieden van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), de zorgplicht ...

Behalve de natuurwetgeving, kan ook wetgeving uit andere sectoren als doel of als neven doel hebben natuurwaarden te beschermen of te ontwikkelen. Voorbeelden hiervan zijn de wetgeving betreffende de ruimtelijke ordening, de landschapsbescherming, de boswetgeving ...

Het is bovendien zo dat veel van de wetgeving die te maken heeft met natuur, overlapt. Bijvoorbeeld: veel VEN-gebieden zijn ook aangeduid als Speciale Beschermingszone (SBZ). Dit wil zeggen dat zowel de VEN-regelgeving als de regelgeving over SBZ-gebieden hier van toepassing is. Dat maakt het natuurlijk niet makkelijker te weten welke wetgeving allemaal van toepassing is op uw bedrijf.

Het is onmogelijk om u hieronder een volledig gedetailleerd overzicht te geven van de wetgeving die van toepassing is ter bescherming van de natuur. Toch proberen wij hieronder de voor u meest belangrijke en relevante bepalingen op een rijtje te zetten. Ook geven we steeds mee waar u terecht kan voor meer informatie.

LEESWIJZER

Om te weten welke wetgeving er van toepassing is op uw specifieke [kleine landschapselementen \(KLE's\)](#) of [vegetatie](#), doorloopt u de verschillende hoofdstukken van dit document en bekijkt u of de wetgeving in uw specifieke geval al dan niet van toepassing is.

De [zorgplicht](#) geldt altijd, overal en voor iedereen! Ook de [natuurtoets](#) is overal van toepassing.

[Regeling inzake het wijzigen van kleine landschapselementen \(KLE's\) en vegetaties](#): Sommige wijzigingen van vegetatie en van KLE's (en hun bijhorende vegetatie) zijn verboden, voor andere wijzigingen heeft u in bepaalde gebieden een natuurvergunning nodig. Er zijn ook bepaalde vrijstellingen op de verboden en de natuurvergunningsplicht. Bij een wijziging aan een KLE of vegetatie moet u dus uw situatie toetsen aan deze wetgeving.

[Specifieke gebiedsgerichte wetgeving uit het natuurbeleid](#): Ga steeds na of uw bedrijf in één of meerdere gebieden ligt die volgens de natuurwetgeving een speciale bescherming hebben gekregen, zoals een [Speciale Beschermingszone](#), [VEN-gebied](#) of [IVON](#), een [natuurreservaat](#) ... In dit geval moet u de wetgeving en beschermingsvoorschriften voor die gebieden nagaan en naleven. Elk van die gebieden heeft immers zijn eigen specifieke beschermingsregime. In de praktijk is er bovendien vaak een overlapping van gebieden, en dus van beschermingsvoorschriften.

Het [Soortenbeleid](#) is overal in Vlaanderen van toepassing.

Naast de natuurwetgeving, kan ook [andere wetgeving linken hebben met natuur](#):

* Wetgeving uit het [Landschapsbeleid](#)

* Wetgeving uit de [Ruimtelijke ordening \(RO\)](#), onder meer de stedenbouwkundige vergunningsplicht.

* [Randvoorwaarden uit het GLB](#): Ga steeds na welke randvoorwaarden uit het GLB u moet naleven.

* Het [Veldwetboek](#) bevat afstandsregels voor de aanplant van kleine landschapselementen en een vergunningsplicht voor bebossing in agrarisch gebied.

* [Mestwetgeving, wetgeving inzake integraal waterbeleid, wetgeving inzake gewasbescherming](#)

Tenslotte is er de specifieke [wetgeving voor bossen](#).

Informeer u bij uw gemeentebestuur! Zij gidsen u door de complexe regelgeving en het geheel van vergunningen, verbodsbepalingen en andere wetgeving!

HOE WEET U IN WELKE GEBIEDSCATEGORIE(EN) UW BEDRIJFSPERCELEN LIGGEN?

De informatie is voorhanden bij uw gemeente of provincie. Voor inlichtingen kan u ook terecht bij het [Agentschap voor Natuur en Bos](#). Meer en meer informatie is ook online beschikbaar. Via [AGIV](#) kan u heel wat kaarten raadplegen.

2 DE NATUURZORGPLICHT¹

De natuurwetgeving voorziet in een **zorgplicht**. De zorgplicht houdt in dat **iedereen** die ingrijpt op of in de onmiddellijke omgeving van (deels) natuurlijke **habitats** of **ecosystemen**, waterrijke gebieden, **vegetaties**, fauna en flora of **kleine landschapselementen (KLE's)**, en die weet of kan vermoeden dat deze natuurelementen daardoor kunnen vernietigd of ernstig geschaad worden, **verplicht is om alle 'redelijke maatregelen' te nemen om de vernietiging of de schade te voorkomen, te beperken of indien dit niet mogelijk is, te herstellen**.

De zorgplicht is **overal van toepassing**, ongeacht de ruimtelijke bestemming of het gebruik van de grond. Heel wat activiteiten, ook deze die niet vergunningsplichtig zijn, vallen onder de zorgplicht. **Iedereen** moet de zorgplicht toepassen, zowel particulieren als overheden.

De zorgplicht geldt altijd, overal en voor iedereen!

Hoe moet u de zorgplicht concreet interpreteren?

Het gaat om een toepassing van het concept van het "beginsel van de goede huisvader", wat een essentieel begrip is in het aansprakelijkheidsrecht, op het natuurbeleid. Dit begrip is echter een zeer ruim begrip, dat **telkens concreet moet worden toegepast op een bepaalde feitelijke situatie**. Hoe zou een goede huisvader geplaatst in dezelfde concrete omstandigheden zich gedragen?

De zorgplicht lijkt alleszins in te houden dat alleen het verrichten van handelingen er lijkt onder te vallen en niet het toebrengen van schade aan het milieu door het niet verrichten van bepaalde handelingen.

Als je een reglementaire vergunning hebt voor een bepaalde activiteit die de natuur schade berokkent, maar waarvoor je een rechtsgeldige vergunning hebt en waarbij je de vergunningsvoorwaarden naleeft, speelt de zorgplicht niet voor de titularis van de vergunning.

Als u een ingreep plant die een 'effect' kan hebben op de aanwezige natuur op uw bedrijf, neem dan vooraf contact op met het **Agentschap voor Natuur en Bos** of met uw gemeente als u twijfelt aan uw zorgplicht of vragen heeft over concrete situaties. Deze instanties moeten u met kennis van concrete omstandigheden, tijdstip en plaats kunnen uitleggen hoe de zorgplicht in een concreet geval nageleefd moet worden.

¹ Artikel 14 decreet Natuurbehoud

3 DE NATUURTOETS²

Overheden zijn verplicht om bij elke individuele **vergunning of toestemming** in het kader van gelijk welke wetgeving rekening te houden met natuur. Ze moeten ervoor zorgen dat er geen vermijdbare schade aan de natuur kan ontstaan door:

- de vergunning of toestemming te **weigeren** of
- door redelijkerwijze **voorwaarden** op te leggen om de schade te voorkomen, te beperken of, als dit niet mogelijk is, te herstellen.

Activiteiten waarvoor een kennisgeving of melding aan de overheid is voorzien, kunnen slechts worden uitgevoerd als er geen vermijdbare schade kan ontstaan en als de aanvrager zich in voorkomend geval gedraagt naar de code van goede natuurpraktijk.

Vermijdbare schade is schade die vermeden kan worden door een activiteit op een andere wijze uit te voeren (vb. met andere materialen of op een andere plaats of locatie), door bepaalde voorzorgsmaatregelen te nemen, enz.

De kennisgever moet aantonen dat de activiteit geen vermijdbare schade kan veroorzaken. Als de kennisgever dit niet gedaan heeft, moet de overheid zelf onderzoeken of de activiteit vermijdbare schade kan veroorzaken. Als dit het geval is of als de code van goede natuurpraktijk niet wordt nageleefd, wordt dit door de overheid aan de kennisgever medegedeeld bij ter post aangetekende brief binnen de eventuele wachttijd voor het uitvoeren van de activiteit voorzien in de wetgeving in kader waarvan de kennisgeving of de melding gebeurt of bij gebreke daaraan binnen dertig dagen na de kennisgeving of de melding. De kennisgever mag pas starten met de uitvoering van de betrokken activiteit wanneer voormelde termijn verstreken is zonder dat hij een voormeld bericht van de overheid heeft ontvangen.

De natuurtoets is **niet** gekoppeld aan bepaalde bestemmingsgebieden of gebiedscategorieën binnen de ruimtelijke ordening (RO). De natuurtoets is met andere woorden **overal van toepassing**.

Meer informatie hierover vindt u bij uw buitendienst van het [Agentschap voor Natuur en Bos](#).

---

² Artikel 16 decreet Natuurbehoud

4 DE REGELGEVING OVER HET WIJZIGEN VAN VEGETATIE EN KLEINE LANDSCHAPSELEMENTEN (KLE)³

Als er een haag op uw percelen staat, dan mag u deze niet zomaar rooien!

Over het ‘wijzigen’ van vegetatie en kleine landschapselementen (KLE’s), bestaat er immers een specifieke regelgeving.

Sommige wijzigingen van vegetatie en van KLE’s zijn verboden, voor andere wijzigingen heeft u een natuurvergunning nodig. **Bij een wijziging aan een KLE of vegetatie moet u dus steeds deze wetgeving toetsen.**

Concreet moet u als landbouwer in het kader van deze wetgeving **volgende vier stappen doorlopen:**

1. **Nagaan of uw activiteit valt onder de definitie van ‘wijziging’ van een ‘klein landschapselement’ of ‘vegetatie’.** Het begrip ‘wijzigen’ moet u ruim interpreteren.

Voorbeelden van kleine landschapselementen (KLE’s) zijn bermen, bomen, bronnen, dijken, [graften](#), [houtkanten](#), [hagen](#), [holle wegen](#), sloten, [struwelen](#), [poelen](#) ...

Voorbeelden van vegetaties zijn o.a. vennen, heiden, moerassen, schorren, slikken, duinvegetaties, loofbossen ...

2. Er bestaan een aantal [uitzonderingen](#) waarbij het verbod of de natuurvergunningsplicht niét gelden. **In een tweede stap moet u dus nagaan of uw geplande wijziging onder één van de uitzonderingsbepalingen valt voor het verbod of de natuurvergunningsplicht voor het wijzigen van vegetatie.**
3. In een derde stap, gaat u na of de door u voorziene wijziging van vegetatie of KLE [verboden](#) is.
4. Indien niet verboden, moet u nagaan of uw geplande wijziging **natuurvergunningsplichtig** is.
  - Hiervoor moet de vegetatiewijziging in [een gebied liggen waarvoor de natuurvergunningsplicht](#) geldt.
  - Bovendien moet het gaan om een [natuurvergunningsplichtige wijziging](#) van een vegetatie of KLE.

Als u effectief een ingreep plant die een ‘effect’ kan hebben op de aanwezige vegetatie of KLE’s op uw bedrijf, neem dan vooraf contact op met het [Agentschap voor Natuur en Bos](#) of met uw gemeente. Zij zullen u in detail kunnen uitleggen welke verplichtingen en regels u hierbij in acht moet nemen.

4.1 Uitzonderingen⁴

Er bestaan een aantal **uitzonderingen**. Wanneer voldaan is aan de [zorgplicht](#), [de plicht inzake het vermijden van vermijdbare natuurschade](#) of de bepalingen inzake de bescherming van [speciale beschermingszones](#), is het **‘wijzigen’ van KLE of van vegetatie is niét verboden noch natuurvergunningsplichtig** in de volgende gevallen :

- Activiteiten die onder de noemer vallen van **‘normale onderhoudswerken’**. De [‘code van goede natuurpraktijk’](#)⁵ geeft bij iedere soort vegetatie en KLE⁶ aan wat onder het normale onderhoud wordt verstaan.

3 Artikel 13 decreet Natuurbehoud, art. 7 - 19 Besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu

4 Artikel 9 Besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu

5 Bijlage I omzendbrief 10 november 1998 Omzendbrief LNW/98/01 betreffende algemene maatregelen inzake natuurbehoud en wat de voorwaarden voor het wijzigen van vegetatie en kleine landschapselementen betreft volgens het besluit van de Vlaamse regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu - Datum 10/11/1998

6 De volgende KLE’s komen aan bod in de code goede natuurpraktijk: Bronnen; Waterlopen; Stilstaande waters; Poelen; Graften; Holle wegen; Bermvegetaties; Houtige beplantingen; -Loofbossen; houtkanten, houtwallen, bomenrijen, heggen, hagen; Struwelen; Hoogstamboomgaarden. De volgende vegetaties komen aan bod in de code goede natuurpraktijk: Vennen; Duinvegetaties; Moerassen en waterrijke gebieden; Slikke en schorre; Heiden; Historisch permanent grasland

- Activiteiten op **huiskavels**⁷ van een vergunde woning en/of bedrijfsgebouw. Hierbij gelden 2 voorwaarden:
  - Deze huiskavels moeten gelegen zijn binnen **een straal van maximaal 100 meter** rondom de vergunde woning en/of bedrijfsgebouw. Opgelet: In groengebieden, parkgebieden, buffergebieden en bosgebieden wordt dit beperkt tot het kadastraal perceel van de vergunde woning en/of bedrijfsgebouw met een maximale straal van **50 meter** rondom de vergunde woning en/of bedrijfsgebouw.
  - De vergunde woning moet **bewoond** zijn en/of het bedrijfsgebouw moet **in gebruik** zijn.
- Activiteiten waarvoor **een vergunning of toestemming van de overheid verleend is, na advies van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)**, of als de activiteit geregeld is in **goedgekeurde plannen of projecten**. Wanneer er dus bijvoorbeeld een stedenbouwkundige vergunning verleend is, na het advies van het ANB, moet er geen aparte natuurvergunning meer worden aangevraagd.
- Activiteiten die vallen onder en voldoen aan de beschermingsbepalingen van **het VEN**.

Naast bovenstaande gevallen, kunnen er bovendien **individuele afwijkingen**⁸ worden toegestaan op de verbodsbepalingen. De afwijkingen moeten schriftelijk worden aangevraagd bij het ANB. Voor alle info hierover, kan u terecht bij het **Agentschap voor Natuur en Bos**.

‘Normaal beheer’ is in principe nooit verboden noch vergunningsplichtig. De **‘code van goede natuurpraktijk’** geeft aan wat ‘normale onderhoudswerken’ zijn voor verschillende KLE’s en vegetaties.

Ook als er een **bouwvergunning** is verleend, na advies van het Agentschap voor Natuur en Bos, hoeft u **geen aparte natuurvergunning meer aan te vragen!**

4.2 Wijzigingen van vegetaties of KLE’s die verboden zijn⁹

Het is **altijd verboden** om holle wegen, **graften**, bronnen, vennen en heiden, moerassen en waterrijke gebieden en duinvegetaties en de ermee samenhangende vegetaties, te wijzigen.

In bepaalde gebieden geldt dat verbod ook voor **historisch permanent grasland**, met inbegrip van het daaraan verbonden microreliëf en poelen, meerbepaald in: groen-, park-, buffer- en bosgebieden (en hiermee vergelijkbare bestemmingsgebieden uit de ruimtelijke ordening), in een beschermd landschap en in de beschermingsgebieden Poldercomplex en het Zwin.

Let op: in sommige gebieden, bijvoorbeeld in VEN-gebieden, is het wijzigen van vegetatie en KLE’s ook verboden! Raadpleeg hiervoor de wetgeving onder de **hoofding ‘gebiedsgericht natuurbeleid’**.

⁷ Het Natuurdecreet definieert het begrip ‘huiskavel’ als: ‘kadastraal perceel of kadastrale percelen die ofwel behoren bij een vergunde woning ofwel behoren bij de stal of stallen van de landbouw- en/of veeteeltinrichting zoals bedoeld in het mestdecreet en met de vergunde woning, stal of stallen een ononderbroken geheel vormen; de begrenzing van de huiskavel vindt plaats op basis van een duidelijk herkenbaar specifiek gebruik of op basis van een in het landschap duidelijk herkenbaar element’.

⁸ Artikel 10 Natuurbesluit

⁹ Artikel 7 besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu

4.3 Wijzigingen van vegetaties of KLE's die onderhevig zijn aan de natuurvergunningsplicht

Als de wijzigingen van de vegetatie of van de KLE (of hun vegetatie) niet verboden zijn, moet u nagaan of uw geplande wijziging afhankelijk is van het verkrijgen van een **natuurvergunning**.

Hiervoor moet de geplande wijziging liggen in een gebied waarvoor de natuurvergunningsplicht geldt. De natuurvergunningsplicht geldt immers enkel binnen bepaalde gebieden.

Bovendien moet het gaan om een natuurvergunningsplichtige wijziging.

Indien uw geplande vegetatiewijziging voldoet aan deze twee voorwaarden, is een natuurvergunning noodzakelijk.

Bij deze twee voorwaarden wordt er bovendien een onderscheid gemaakt tussen:

de natuurvergunningsplicht voor wijziging van vegetatie en

de natuurvergunningsplicht voor wijziging van kleine landschapselementen (KLE's).

Er is een **vaste procedure** om een natuurvergunning aan te vragen. Alle informatie hierover vindt u bij uw buitendienst van het [Agentschap voor Natuur en Bos](#).

4.3.1 In welke gebieden is de natuurvergunning vereist?¹⁰

U heeft enkel een natuurvergunning nodig voor **wijzigingen aan vegetatie** in volgende gebieden:

- de groengebieden, de parkgebieden, de buffergebieden, de bosgebieden, de natuurontwikkelingsgebieden, de vallei-gebieden, de brongebieden, de agrarische gebieden met ecologisch belang of waarde, de agrarische gebieden met bijzondere waarde en de met al deze gebieden vergelijkbare bestemmingsgebieden uit de ruimtelijke ordening;
- de beschermde duingebieden¹¹;
- de gebieden afgebakend volgens internationale overeenkomsten, verdragen of akten inzake het natuurbehoud, met inbegrip van Europese richtlijnen, vastgesteld op grond van internationale verdragen. Voorbeelden hiervan zijn: Speciale Beschermingszones (SBZ), Ramsargebieden ...

U heeft een natuurvergunning nodig voor **wijzigingen aan KLE's** (of hun vegetatie) in de volgende gebieden:

- de gebieden waarin een vergunningsplicht op de wijziging van vegetatie geldt (zie supra)

de landschappelijk waardevolle agrarische gebieden en de agrarische gebieden en de met al deze gebieden vergelijkbare bestemmingsgebieden;

- het [IVON](#).

¹⁰ Artikel 13, §4 en 5 decreet natuurbehoud

¹¹ De beschermde duingebieden aangeduid krachtens artikel 52 van de wet van 12 juli 1973, toegevoegd bij decreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen.

HOE WEET IK OF DE VEGETATIE OF HET KLE DAT IK WIL WIJZIGEN, IN EEN 'VERGUNNINGSPLICHTIG GEBIED' LIGT?

Deze informatie is voorhanden bij uw gemeente of provincie. Voor inlichtingen kan u ook terecht bij het [Agentschap voor Natuur en Bos](#). Meer en meer informatie is ook online beschikbaar. Via [AGIV](#) kan u heel wat kaarten raadplegen.

WAT MET VEGETATIEWIJZIGINGEN OF WIJZIGINGEN AAN KLE'S IN AGRARISCH GEBIED?

Vegetatiewijziging is enkel natuurvergunningplichtig in agrarisch gebied met ecologisch belang of waarde, of agrarisch gebied met bijzondere waarde.

Wijzigingen van KLE's en de daarbij horende vegetatie zijn overal in agrarisch gebied natuurvergunningplichtig.

4.3.2 Welke wijzigingen aan KLE's of vegetatie zijn onderworpen aan de natuurvergunning?¹²

Het is niet voldoende dat de geplande wijziging gesitueerd is in één van voormelde gebieden. Het moet ook gaan om een handeling die valt onder de noemer van 'vergunningplichtige wijziging'.

Opnieuw is er een onderscheid tussen wijzigingen aan vegetaties, en wijzigingen aan KLE's.

Volgende activiteiten zijn **natuurvergunningplichtige wijzigingen van een vegetatie**, als ze tenminste plaatsvinden in één of meerdere gebieden zoals hierboven opgesomd:

- het afbranden van een vegetatie;
- het met mechanische of chemische middelen vernietigen, beschadigen of doen afsterven van een vegetatie, tenzij wanneer dat gebeurt op percelen met cultuurgewassen ¹³;
- het wijzigen van het reliëf met inbegrip van nivellering van het microreliëf;
- het rechtstreeks of onrechtstreeks wijzigen van de waterhuishouding door drainage, ontwatering, dichten alsook het wijzigen van het overstromingsregime van vegetatie;
- het wijzigen van [historisch permanente graslanden](#) (hierna: HPG), met inbegrip van het daaraan verbonden microreliëf en poelen, als deze HPG gelegen zijn in:
  - vallei gebieden, brongebieden, natuurontwikkelingsgebieden, agrarische gebieden met ecologisch belang of agrarische gebieden met bijzondere waarde en de met deze gebieden vergelijkbare bestemmingsgebieden uit de ruimtelijke ordening;
  - het beschermingsgebied IJzervallei (BE 2500831);
  - in de perimeters afgebakend in uitvoering van de Habitatrictlijn, op voorwaarde dat het betreffende type HPG binnen deze perimeters als habitat is aangemeld.

12 Artikel 8 besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu

13 Dit is volgens de natuurwetgeving een gewas dat verbouwd wordt voor economische doeleinden inclusief braakgronden kaderend in het Europees Landbouwbeleid met uitzondering van het historisch permanent grasland en van bossen conform het bosdecreet;

Onder meer voor het scheuren van historisch permanent grasland gelegen in bepaalde gebieden, is een natuurvergunning nodig. In groen-, park-, buffer- en bosgebieden, in een beschermd landschap en in de beschermingsgebieden Poldercomplex en het Zwin, is het wijzigen van historisch permanent grasland zelfs verboden.

Volgende activiteiten worden beschouwd als **vergunningsplichtige wijzigingen van kleine landschapselementen of hun vegetatie**, als ze plaatsvinden in één of meerdere van de gebieden zoals hierboven opgesomd:

- het rooien of anderszins verwijderen en het beschadigen van:
  - houtachtige beplantingen op weg-, waterweg of spoorwegbermen of op het talud van holle wegen,
  - van houtachtige beplantingen langs waterlopen, dijken of taluds,
  - van heggen, hagen, houtkanten, houtwallen, bomenrijen en hoogstamboomgaarden;
- het wijzigen van de vegetatie horende bij de KLE's met inbegrip van het afbranden en het vernietigen, beschadigen of doen afsterven van de vegetatie met mechanische of chemische middelen van perceelsrandbegroeiingen en sloten;
- het uitgraven, verbreden, rechte trekken, dichten van stilstaande waters, poelen of waterlopen;
- in het agrarisch gebied met landschappelijke waarde binnen de landbouwstreek de Polders is het wijzigen van sloten, greppels, laantjes, poelen, uitgesproken microreliëf, bronnen, kwelzones en andere KLE's in de historisch permanente graslanden die als bijzonder waardevol zijn aangewezen, natuurvergunningplichtig.

Let op: ook het wijzigen van de bijhorende vegetatie aan KLE's (bv. de kruidachtige vegetatie onder en langsheen een houtkant) is vergunningsplichtig!

De instandhouding van de natuurlijke vegetatie en de kleine landschapselementen is 1 van de randvoorwaarden UIT HET GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID!

Concreet houdt deze randvoorwaarde in dat de landbouwer **het verbod, de (natuur)vergunningsplicht en de voorwaarden voor het wijzigen van de vegetatie en landschapselementen moet naleven**. Bij het niet-naleven van de randvoorwaarden wordt een vermindering toegepast op de totale rechtstreekse inkomenssteun.

5 HET GEBIEDSGERICHT NATUURBELEID

Het Natuurdecreet voorziet in de afbakening en bescherming van bepaalde gebieden met een hoge (toekomstige) waarde voor de natuur. Voorbeelden van dergelijke gebieden zijn Vogel- en Habitatrichtlijngebieden – ook wel Speciale Beschermingszones (SBZ's) genoemd-, VEN, IVON, natuurreservaten ...

Elk van deze gebieden heeft dan ook een **eigen beschermingsregime**. Er zijn meestal een groot aantal voorwaarden verbonden aan activiteiten in deze gebieden.

Hier komt nog bij dat op het terrein **dikwijls** sprake is van **een overlapping van gebieden** én dus van beschermingsvoorschriften. Een SBZ kan bijvoorbeeld (deels) ook zijn aangeduid als VEN of als beschermd landschap. Dit maakt het uiteraard zeer moeilijk om 'het bos door de bomen' te blijven zien.

Het is belangrijk om – als u met uw bedrijf of percelen in één of meerdere van deze gebieden ligt – rekening te houden met de geldende voorschriften. Hieronder proberen wij een overzicht te geven van deze gebieden en van de geldende voorschriften.

Voor detailinformatie over wat kan en niet kan binnen deze gebieden, kan u terecht bij het [Agentschap voor Natuur en Bos](#).

LIGT MIJN BEDRIJF IN VEN, IVON, SBZ OF IN EEN ANDER GEBIED DAT BELANGRIJK IS VOOR NATUUR?

Om te weten in welke gebieden percelen liggen, neemt u best contact op met uw gemeente of met de [provinciale diensten van het Agentschap voor Natuur en Bos](#). Meer en meer informatie is ook online beschikbaar. Via [AGIV](#) kan u heel wat kaarten raadplegen.

5.1 VEN EN IVON

5.1.1 Wat betekenen VEN en IVON?

De afkorting VEN staat voor [Vlaams Ecologisch Netwerk](#). [IVON](#) staat voor Integraal Verweings- en Ondersteunend Netwerk. Het VEN en het IVON vormen samen een ecologisch netwerk op Vlaams niveau. Achter de afbakening van VEN en IVON zit een hele redenering vanuit natuuroogpunt.

Het VEN en het IVON zijn belangrijke instrumenten van het natuur- en bosbeleid, en zijn ook terug te vinden in de ruimtelijke ordening.

Het VEN is een selectie van heel belangrijke natuurgebieden in Vlaanderen. **In de gebieden van het VEN is natuur de hoofdfunctie**: natuurbehoud en -ontwikkeling komen hier op de eerste plaats. **Andere functies**, zoals bijvoorbeeld landbouw, kunnen aanwezig zijn maar zijn **ondergeschikt aan de hoofdfunctie natuur**. Niet alle gebieden in de ruimtelijke ordening kunnen als VEN worden aangeduid, dat kan alleen in groene of geelgroene bestemmingsgebieden. Er is afgesproken dat de Vlaamse Regering in Vlaanderen 125.000 ha VEN-gebied zal afbakenen.

Het IVON staat voor **Integraal Verweings- en Ondersteunend Netwerk**. Het IVON bestaat uit 2 soorten gebieden: de [natuurverweingsgebieden](#) en de [natuurverbindinggebieden](#).

In VEN-gebieden is de hoofdfunctie natuur. In het IVON worden bijkomende kansen gegeven aan planten en dieren. Andere functies zoals landbouw, recreatie, bosbouw, wonen ... mogen hierdoor niet in het gedrang komen.

5.1.2 Voorschriften in het VEN¹⁴

In het VEN wil de Vlaamse overheid een beleid om de natuur te behouden, te herstellen én te ontwikkelen. Om deze doelstelling te realiseren, zijn er in de natuurwetgeving **een aantal verbodsbepalingen en voorschriften opgenomen die van toepassing zijn in elk VEN-gebied**.

Daarnaast kunnen er ook nog per VEN-gebied specifieke bijkomende maatregelen opgelegd worden via een [natuurrichtplan \(NRP\)](#). Belangrijk is dat deze natuurgerichte maatregelen ook betrekking kunnen hebben op het agrarisch medegebruik! Zo kunnen er bijvoorbeeld in een NRP strengere bemestingsnormen worden ingesteld om de natuur in het VEN-gebied te beschermen.

Het is belangrijk dat u als landbouwer weet wat u mag en niet mag binnen het VEN. Hieronder vindt u een overzicht van de algemene beschermingsvoorschriften die gelden in VEN-gebieden.

In bepaalde gevallen kunnen **onthefingen** gegeven worden op de beschermingsvoorschriften, of zijn met andere woorden uitzonderingen toegestaan. De uitvoering van activiteiten is onderworpen aan een bijzondere afwegingsprocedure, de **verscherpte natuurtoets**, ook wel de **VEN-toets** genoemd.

5.1.2.1 Algemene voorschriften

In het VEN is er een hele lijst van **voorschriften** van toepassing¹⁵.

- In het VEN is het verboden om **pesticiden** te gebruiken. Dit is echter een relatief verbod, en er zijn enkele uitzonderingen op, onder meer voor bepaalde percelen van landbouwbedrijven waarop in het kader van het Mestdecreet een ontheffing geldt (van het bemestingsverbod). Meer informatie hierover vindt u bij de [Vlaamse Landmaatschappij](#). Alle informatie hierover zal u ook vanaf midden 2013 in de herwerkte praktijkgids bemesting van het beleidsdomein Landbouw en Visserij kunnen terugvinden.
- In het VEN is het verboden om de **vegetatie**, met inbegrip van meerjarige cultuurgewassen of van kleine landschapselementen te **wijzigen**, tenzij in toepassing van een goedgekeurd bosbeheersplan. Dit betekent dat bijvoorbeeld duinen, heiden, moerassen, vennen, poelen, holle wegen en bronnen beschermd zijn. Graslanden zijn een speciaal geval. [Historisch permanente graslanden](#) zijn beschermd en mogen niet gescheurd worden. Ook het scheuren van [blijvend](#) en [permanent grasland](#) in het VEN is verboden. Permanente graslanden zijn graslanden die al minimaal 4 jaar onafgebroken als grasland hebben gediend.
- In het VEN is het verboden om het **reliëf van de bodem te wijzigen**;
- In het VEN is het verboden om werkzaamheden uit te voeren die het **grondwaterpeil verlagen**, of die de **bestaande ontwatering en afwatering versterken**. Het is ook verboden om **de structuur van de waterlopen te wijzigen**. Binnen het VEN moet de waterhuishouding zoals die nu is behouden worden. Bestaande drainages en irrigaties mogen in principe blijven en onderhouden worden. Wijzigingen aan de waterhuishouding zoals de aanleg van nieuwe drainages, het rechtekken van waterlopen, het inbuizen van waterlopen ... zijn echter verboden.
- In het VEN is het verboden om **niet-inheemse planten**, inclusief bomen en struiken, **te zaaien of aan te planten**. Hierop zijn enkele uitzonderingen, bijvoorbeeld als het gaat om cultuurgewassen op cultuurgronden, of hoogstamboomgaarden.
- Het gebruik van **meststoffen** in het VEN wordt geregeld volgens het Mestdecreet. Voor meer informatie verwijzen we u naar de website van de [Vlaamse Landmaatschappij \(VLM\)](#). Alle informatie hierover zal u ook vanaf midden 2013 kunnen terugvinden in de herwerkte praktijkgids bemesting van het beleidsdomein Landbouw en Visserij.
- Bij het **beheer van bossen** moeten de [criteria voor duurzaam bosbeheer](#) gevolgd worden, uitgezonderd als het voorzien is in een goedgekeurd beheersplan conform het Bosdecreet.
- In VEN-gebieden is het verboden om **strandvisserij te beoefenen met behulp van warrelnetten**.

In het VEN (behoudens ontheffing) is het verboden om de vegetatie, met inbegrip van meerjarige cultuurgewassen of van kleine landschapselementen te wijzigen. Voor graslanden betekent dit concreet dat het in VEN-gebieden verboden is om [blijvend grasland](#), [permanent grasland](#) of [historisch permanent grasland](#) te scheuren.

¹⁵ De exacte bepalingen van bovenstaande algemene voorschriften in VEN vindt u in artikel 25 §3 van het Natuurdecreet en in de artikelen 5 en 6 van het Maatregelenbesluit.

5.1.2.2 Uitzonderingen

In bepaalde gevallen is het mogelijk om een ontheffing te krijgen van de hierboven genoemde beschermingsvoorschriften die gelden in het VEN.

Er bestaan enkele **algemene ontheffingen**. Daarnaast is er de mogelijkheid om **individuele ontheffingen** aan te vragen bij het Agentschap voor Natuur en Bos. Voor alle informatie over de ontheffingsregeling, kan u terecht bij het [Agentschap voor Natuur en Bos](#).

De belangrijkste algemene ontheffing voor u als landbouwer is dat de hierboven genoemde **verbodsbepalingen in het VEN niét van toepassing zijn op een woonperceel* van een (vergunde, hoofdzakelijke vergunde en vergund geachte) woning of op een bedrijfsperceel** van een (vergund, hoofdzakelijk vergund en vergund geacht) bedrijf.**

* Een woonperceel is eenvoudigweg een woning met de omringende tuin.

** Een bedrijfsperceel bestaat uit de terreinen die behoren bij de bedrijfsgebouwen en daarmee een ononderbroken ruimtelijk geheel vormen (alles binnen een straal van 50m rond de vergunde bedrijfsgebouwen). Dit omvat de gebouwen met de bedrijfsactiviteiten, de bijhorende loodsen en opslagruimten en de parkeerruimten. Graasweides, akkers, ontginningen, schuilhokken en dergelijke horen daar niet bij.

5.1.2.3 Verstrenge natuurtoets van het VEN (VEN-toets)

Voor het VEN geldt ten slotte ook een verstrenge natuurtoets, ook wel VEN-toets genoemd. De VEN-toets stelt: “de overheid mag geen toestemming of vergunning verlenen voor een activiteit die onvermijdbare en onherstelbare schade aan de natuur in het VEN kan veroorzaken”. De VEN-toets is ook van toepassing als er voor een activiteit een kennisgeving of melding aan de overheid vereist is. Een gemeente, provincie... vraagt in zulke gevallen (bijvoorbeeld in het kader van een bouwvergunning of een milieuvergunning) steeds advies aan het Agentschap voor Natuur en Bos.

5.1.3 Vergoedingen in het VEN

De afbakening van het VEN en de afspraken die gemaakt zijn in NRP's hebben soms grote economische gevolgen. In sommige gevallen staan daar financiële compensaties of vergoedingen tegenover. Voor meer informatie over deze vergoedingen, verwijzen we u door naar het onderdeel '[VEN en IVON](#)' op de [website van het ANB](#). U kan uiteraard ook rechtstreeks contact opnemen met het Agentschap voor Natuur en Bos.

5.1.4 Voorschriften in het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON)

Naast het VEN, is in Vlaanderen ook het IVON afgebakend. In het IVON kunnen, ten aanzien van de eigenaars en grondgebruikers, **enkel stimulerende maatregelen** worden genomen. Hierop is echter een uitzondering voorzien, met name voor natuurverwevings- of verbodsbepalingen die gelegen zijn in de groengebieden en bosgebieden en voor de met deze gebieden vergelijkbare bestemmingsgebieden uit de ruimtelijke ordening. In zulke gebieden kunnen wel bindende maatregelen worden genomen.

De natuurwetgeving stelt expliciet dat de maatregelen in IVON-gebieden **de landbouw- en bosbouwexploitatie binnen het daartoe bestemde gebied niet mogen regelen**, tenzij via het instrument van de vrijwillige beheerovereenkomsten.

Let wel, vanuit de ruimtelijke ordening gelden er in het **agrarisches gebied met overdruk natuurverweving** nog enkele bijkomende **standaard typebepalingen**. Dit zijn bepalingen die nagenoeg steeds worden gebruikt als een gebied als een soort gebied wordt aangeduid in een Ruimtelijk Uitvoeringsplan. In het als natuurverwevingsgebied in overdruk aangeduide gebied gelden de volgende bijkomende bepalingen:

- De voor functie landbouw vermelde werken, handelingen en wijzigingen zijn toegelaten voor zover de natuurwaarden van het gebied in stand gehouden worden.
- Het oprichten van gebouwen en gelijkaardige constructies is niet toegelaten. Agrarisch gebied met overdruk natuurverweving is dus in principe bouwvrij.
- Alle werken, handelingen en wijzigingen voor de instandhouding, de ontwikkeling en het herstel van de natuur, het natuurlijke milieu en de landschapswaarden zijn toegelaten.

Voor meer informatie, consulteer de website van Ruimtelijke Ordening of het document met de [Typevoorschriften voor gewestelijke RUP's](#).

5.2 Natuurreservaten¹⁶

5.2.1 Wat zijn natuurreservaten?

Natuurreservaten zijn belangrijke gebieden voor natuur. In natuurreservaten wordt, via een aangepast beheer, een natuurstreefbeeld behouden of ontwikkeld. Er bestaan twee typen **natuurreservaten** in Vlaanderen: het Vlaamse natuurreservaat en het erkende natuurreservaat.

- Een Vlaams natuurreservaat is een beschermd gebied dat door de Vlaamse regering wordt aangewezen op gronden die het Vlaamse Gewest in eigendom of in huur heeft of die het daartoe ter beschikking worden gesteld.
- Een erkend natuurreservaat is een beschermd gebied dat door de Vlaamse regering wordt erkend op verzoek van de eigenaar en/of diegene die het gebruiksrecht heeft, mits beider toestemming, of van de beheerder, mits de eigenaar ermee instemt.

Natuurreservaat is dus een **actief beschermingstatuut**.

Voor elk natuurreservaat, kan ook een **uitbreidingszone** vastgesteld worden waarbinnen het recht van voorkoop van toepassing is. Deze uitbreidingszone kan echter **enkel binnen de groengebieden en bosgebieden en bosuitbreidingsgebieden of het VEN liggen**.

5.2.2 Voorschriften in natuurreservaten

Er zijn een hele reeks **verbodsbepalingen** van toepassing in natuurreservaten:

- het gebruik van gemotoriseerde voertuigen;
- het plaatsen van keten, loodsen, tenten of andere constructies, zelfs tijdelijk;
- het gebruik van bestrijdingsmiddelen;
- het gebruik van meststoffen, met uitzondering van de natuurlijke uitscheiding als gevolg van extensieve begrazing;
- het wijzigen van het waterpeil en het water op kunstmatige wijze lozen;
- het verstoren of opzettelijk vangen of doden van in het wild levende diersoorten en de jongen of overwintering en trek;
- het opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, ontwortelen, beschadigen of vernielen van planten of vegetatie;
- het uitvoeren van opgravingen, grondwerkzaamheden of exploitatie van materialen;
- ...

Voor de volledige lijst, consulteer het [Natuurdecreet](#).

Van deze verbodsbepalingen kan op 2 manieren worden afgeweken. Er kan een **onthefing** worden verleend:

- in een goedgekeurd beheerplan voor het natuurreservaat;
- in het belang van het natuurbehoud, de volksgezondheid, het wetenschappelijke onderzoek of ter voorkoming van disproportionele schade.

5.3 Speciale beschermingszones en het Natura 2000-netwerk¹⁷

5.3.1 Wat zijn Speciale Beschermingszones?

De Habitatrichtlijn (1992) en de Vogelrichtlijn (1979) vormen samen de hoeksteen van het Europese natuurbeleid. De Habitatrichtlijn heeft als doel de natuurlijke habitats¹⁸ en de wilde fauna en flora op het Europese grondgebied in stand te houden. De Vogelrichtlijn heeft als doel alle in het wild levende vogels in Europa te beschermen.

¹⁶ Artikel 32-36 Natuurdecreet

¹⁷ Artikel 36bis en ter Natuurdecreet

¹⁸ Een habitat is het leefgebied van een organisme. In de context van de Habitatrichtlijn verwijst het begrip habitat eigenlijk naar een natuurlijke of halfnatuurlijke vegetatie.

De Vogel- en Habitatrichtlijn bevatten lijsten met habitats en soorten die beschermd moeten worden in Europa, en dus ook in Vlaanderen. Vlaanderen is verantwoordelijk voor 44 verschillende Europese habitattypes (zoals bossen, heiden ...) en 107 soorten, waaronder zowel planten als dieren.

Op basis van de Vogel- en Habitatrichtlijn moeten de lidstaten [Speciale Beschermingszones](#) aanduiden, kortweg SBZ-gebieden genoemd. Deze gebieden zijn aangeduid om extra kansen te geven aan de habitats en soorten die Vlaanderen van Europa moet beschermen.

SBZ-gebieden kunnen voorkomen in alle bestemmingsgebieden in de ruimtelijke ordening. Alle Speciale Beschermingszones samen vormen een ecologisch netwerk binnen Europa, [Natura 2000](#) genaamd. Vlaanderen telt 62 Natura 2000-gebieden. Ongeveer 12,3 % van Vlaanderen behoort tot het Natura 2000-netwerk. Voorbeelden van SBZ-gebieden zijn de Kalmt-houtse Heide, het Zwin, het Vijvercomplex van Midden-Limburg, het Westvlaamse Heuvelland ...

[Ontdek de speciale beschermingszones in Vlaanderen.](#)

5.3.2 De natuurdoelen en instandhoudingsmaatregelen

Op Europees niveau is er afgesproken dat de overheid ervoor moet zorgen dat de beschermde habitats en soorten duurzaam kunnen blijven verder bestaan. Dat wordt een 'gunstige staat van instandhouding' genoemd. Hiervoor worden er voor elk SBZ-gebied **instandhoudingsdoelstellingen** (kortweg IHD's) of kortweg **natuurdoelen** opgemaakt. De natuurdoelen maken duidelijk waar de overheid op het vlak van natuur naartoe wil met een bepaald gebied.

In een volgende fase zullen de doelen richting geven aan de instandhoudings**maatregelen** die in een gebied genomen worden. Vlaanderen moet voor alle SBZ's de nodige instandhoudings**maatregelen** uitwerken, ongeacht de bestemming van het gebied.

Bij het nemen van maatregelen, moet de overheid **rekening houden met economische, sociale en culturele overwegingen, en met de regionale en lokale bijzonderheden.**

De maatregelen moeten dus haalbaar en betaalbaar zijn. Via het Pact Vlaanderen 2020 heeft de Vlaamse Regering zich geëngageerd om tegen 2020 70% van de natuurdoelen te realiseren.

5.3.3 Wat met de eigenaars en gebruikers in SBZ-gebieden?

In SBZ-gebieden zijn er heel wat actoren actief en zijn er **heel wat activiteiten, waaronder belangrijke land- en tuinbouw-activiteiten.**

In de toekomst zullen er **belangrijke inspanningen** gevraagd worden van de eigenaars en gebruikers in en in de nabije omgeving van SBZ-gebieden. Via de [passende beoordeling](#) kan de wetgeving inzake SBZ's doorwerken naar grondgebruikers en -eigenaars. Bovendien zullen ook de instandhoudingsmaatregelen een belangrijke impact hebben op het aanwezige grondgebruik in en **in de omgeving van SBZ-gebieden.** Het zal immers belangrijk zijn dat de activiteiten in Natura 2000-gebieden verenigbaar zijn met de bescherming van habitats en soorten waarvoor deze gebieden zijn aangeduid.

SBZ-gebieden kunnen echter mogelijk ook **kansen** bieden voor de eigenaars en gebruikers. Denk maar aan bepaalde graslandhabitats die beheerd moeten worden, en waar u als landbouwer mogelijk een rol in kan spelen. Agrarisch natuurbeheer kan zowel individueel of in groep, bijvoorbeeld door samenwerking in een agrobeheersgroep, en gebeurt via overeenkomsten met de overheid of met een natuurorganisatie.

5.3.4 De passende beoordeling of habitattoets

5.3.4.1 Wat is een passende beoordeling?

De passende beoordeling is een instrument om te beoordelen of ingrepen in of nabij Speciale Beschermingszones (SBZ) effect kunnen hebben op de natuurlijke kenmerken van deze gebieden. Een voorbeeld: indien uw landbouwbedrijf aan de grens van een SBZ ligt, en u een milieuvergunning aanvraagt, zal u de procedure voor de passende beoordeling moeten doorlopen.

De passende beoordeling is van toepassing voor **vergunningsplichtige activiteiten, plannen of programma's die een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een Speciale Beschermingszone**¹⁹ kunnen veroorzaken. Het kan onder meer gaan om stedenbouwkundige vergunningen, milieuvergunningen, ruimtelijke bestemmingsplannen ... Voor activiteiten die enkel meldingsplichtig zijn, of die vrijgesteld zijn van (stedenbouwkundige) vergunning, heeft u geen passende beoordeling nodig.

Bij de beoordeling van een eventuele betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een SBZ, moet ook rekening worden gehouden met de **cumulatieve effecten** van andere bestaande of voorgestelde activiteiten. Dit wil zeggen dat het mogelijk is dat uw bijkomende activiteit, hoewel ze slechts een beperkte aantasting van het SBZ zou veroorzaken, toch verboden wordt of milderende maatregelen opgelegd krijgt, omdat het effect van uw bijkomende activiteit, gecumuleerd met de effecten van reeds bestaande activiteiten in het gebied wél voor een betekenisvolle aantasting zou zorgen.

Ook **hernieuwingen van een vergunning** voor een bestaande activiteit of een vergunningsaanvraag voor de intensivering van een bestaande activiteit, vallen onder het toepassingsgebied van de passende beoordeling.

De plicht tot de uitvoering van een passende beoordeling is **niet beperkt tot activiteiten die binnen een SBZ worden uitgevoerd**. Ook activiteiten die plaatsvinden buiten de betrokken SBZ kunnen een betekenisvolle aantasting van een SBZ tot gevolg hebben. Een grondwaterwinning buiten SBZ kan bijvoorbeeld een invloed hebben op de grondwatertafel tot binnen het SBZ-gebied.

De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het opstellen van de passende beoordeling.

De regeling inzake de passende beoordeling heeft een belangrijke impact op het vergunningsbeleid voor landbouw- en bosbouwactiviteiten in of in de omgeving van SBZ's.

5.3.4.2 Procedure

De eerste stap is de uitvoering van de **voortoets**. Deze onderzoekt of een plan/project/activiteit een mogelijke significant negatieve impact kan hebben op een SBZ. Als uit de voortoets blijkt dat dit niet zo is, dan hoeft er geen passende beoordeling meer opgemaakt te worden. Let op: de voortoets is géén officiële procedure, maar eerder een middel.

Als uit de voortoets blijkt dat er een betekenisvolle impact zal (of kan) zijn, moet er een **passende beoordeling** (PB) worden opgemaakt. De voortoets bepaalt m.a.w. of een passende beoordeling al dan niet vereist is. Bij de uitvoering van een passende beoordeling (PB) wordt de relatie tussen het plan/project en de SBZ aan een diepgaand onderzoek onderworpen.

5.3.4.3 Wat bij een negatieve passende beoordeling?

De passende beoordeling is noodzakelijk voor de toestemming van het beoogde plan of project door de bevoegde overheid.

De overheid mag enkel toestemming verlenen voor een activiteit als ze zeker is dat deze geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken speciale beschermingszone kan veroorzaken. De overheid moet er door het opleggen van voorwaarden voor zorgen dat er geen betekenisvolle aantasting plaatsvindt.

Als er uit de passende beoordeling blijkt dat het voorgenomen plan of project tóch significant negatieve effecten heeft, zelfs na het voorzien van **milderende maatregelen** (bv. een wijziging in inplanting, in uitvoering van de activiteit, in tijdsplanning van werken ...), dan zal de **activiteit niet kunnen plaatsvinden en dient de bevoegde overheid de vergunning te weigeren**.

Als uw bedrijf(spercelen) in een **SBZ-gebied** liggen, of in de buurt ervan, dan liggen ze in of in de buurt van een gebied waarvoor instandhoudingsdoelen en –maatregelen geformuleerd (zullen) worden. Deze kunnen inspanningen van u vragen. Bovendien moet u rekening houden met de wetgeving rond het opstellen van een passende beoordeling. Alle informatie inzake de **passende beoordeling**, vindt u bij het [Agentschap voor Natuur en Bos](#).

19 Dit is een aantasting die meetbare en aantoonbare gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van een speciale beschermingszone, in de mate er meetbare en aantoonbare gevolgen zijn voor de staat van instandhouding van de soort(en) of de habitat(s) waarvoor de betreffende speciale beschermingszone is aangewezen of voor de staat van instandhouding van de soort(en) vermeld in bijlage III van dit decreet voor zover voorkomend in de betreffende speciale beschermingszone.

6 ANDERE WETGEVING MET RAAKVLAKKEN MET NATUUR

6.1 Het Landschapsbeleid

Het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg (Landschapsdecreet) regelt de bescherming van landschappen in Vlaanderen.

De landschapsbescherming biedt mogelijkheden voor natuurbescherming. Voor de afbakening van landschappen kunnen ook elementen uit het natuurbehoud een rol spelen, naast historische, esthetische, sociaal-culturele of andere motieven.

In het landschapsbeleid kunnen er **beschermde landschappen** en **erfgoedlandschappen** worden afgebakend. In beide gelden bepaalde **beschermingsvoorschriften**²⁰.

(Voorlopig of definitief) beschermde landschappen	Erfgoedlandschappen
<p>Er zijn een aantal algemene beschermingsvoorschriften*:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er is een onderhoudsplicht: De eigenaars en gebruikers van een beschermd landschap zijn verplicht om het in een goede staat te houden en het niet te beschadigen, te ontsieren of te vernielen, dit door middel van het nodige instandhoudings- en onderhoudswerk. Die onderhoudsplicht wordt in de wetgeving nog verder geconcretiseerd. • Het is bovendien voor iedereen (ook voor personen die dieren onder hun hoede hebben) verboden het beschermd landschap te ontsieren, te beschadigen of te vernielen. • Er zijn in de wetgeving ook concrete algemene voorschriften te vinden voor onder meer fauna, flora, vegetatie, bossen, specifieke landschapselementen en hoogstamboomgaarden, tuinen, reliëf, waterhuishouding ... <p>Het is bovendien altijd mogelijk om voor elk landschap afzonderlijk bijzondere beschermingsvoorschriften op te leggen in een beschermingsbesluit. Deze primeren dus op algemene beschermingsvoorschriften. Ze kunnen onder meer beperkingen opleggen op het gebruik van percelen in het beschermd landschap.</p>	<p>* De rechtsgevolgen van de afbakening van een erfgoedlandschap zullen in de eerste plaats terug te vinden zijn in de stedenbouwkundige voorschriften van de RUP's waarmee ze worden afgebakend.</p> <p>* In erfgoedlandschappen geldt een zorgplicht voor iedereen. Iedereen die werken en handelingen verricht of daar de opdracht toe verleent, moet zoveel mogelijk zorg in acht nemen voor de waarden en de typische landschapskenmerken van een erfgoedlandschap.</p> <p>* Verder geldt binnen de erfgoedlandschappen ook een 'landchapstoets': "De overheid mag geen werkzaamheden en handelingen ondernemen, noch toestemming of vergunning verlenen voor een activiteit die een erfgoedlandschap geheel of gedeeltelijk kan vernietigen of die een betekenisvolle schade kan veroorzaken aan de waarden en de typische landschapskenmerken ervan". De gevolgen van een erfgoedlandschap zijn dus in de eerste plaats voelbaar in de vergunningverlening.</p>
<p>* Deze zijn terug te vinden in het Besluit van de Vlaamse Regering houdende algemene beschermingsvoorschriften, advies- en toestemmingsprocedure, instelling van een register en vaststelling van een herkenningsteken voor beschermde landschappen - Datum 03/06/1997</p>	

De hierboven omschreven beschermingsbepalingen zijn relatief van aard. Er kan op 2 manieren van worden afgeweken, met name als u hiervoor over een toestemming of het gunstig advies beschikt van het **Agentschap Onroerend Erfgoed**.

Er zijn een aantal **financiële regelingen** van toepassing in het landschapsbeleid. Zo kan u bijvoorbeeld een onderhoudspremie of een landschapspremie krijgen voor beschermde landschappen of erfgoedlandschappen.

U moet zich steeds de vraag stellen of uw bedrijf zich situeert in één van de gebieden die beschermd zijn door het **landschapsbeleid**: beschermde landschappen of erfgoedlandschappen. In dat geval zijn de bijhorende wetgeving en beschermingsvoorschriften van toepassing.

²⁰ In het landschapsbeleid worden er verder ook nog ankerplaatsen afgebakend, maar de rechtsgevolgen hiervan zijn enkel van toepassing op overheden, en zijn dus in het kader van deze praktijkids voor de boer niet relevant.

6.2 De relatie tussen natuur en ruimtelijke ordening

6.2.1 De natuurwetgeving en de relatie met de ruimtelijke ordening

In het Natuurdecreet²¹ is expliciet vermeld dat maatregelen die genomen worden voor natuur²² de **landbouwbedrijfsvoering en het teeltplan niét kunnen regelen in agrarische gebieden, landschappelijk waardevolle agrarische gebieden, vallei-gebieden, brongebieden, agrarische gebieden met ecologisch belang of ecologische waarde, agrarische gebieden met bijzondere waarde en de met een van deze gebieden vergelijkbare bestemmingsgebieden uit de ruimtelijke ordening.**

Hierop zijn enkele uitzonderingen, onder meer voor de uitvoering van [instandhoudingsmaatregelen in uitvoering van de Vogel- en Habitatrichtlijn](#); binnen het [VEN](#); voor het [historisch permanent grasland](#) gelegen binnen bepaalde gebieden²³.

6.2.2 De bestemmingen uit de ruimtelijke ordening

In de Ruimtelijke Ordening (RO) zijn er verschillende bestemmingszones. **Sommige van die bestemmingsvoorschriften vervullen een natuurbeschermende rol.** Aan bestemmingen zijn stedenbouwkundige voorschriften verbonden. In natuur- en groengebieden kunnen heel andere zaken dan in agrarisch gebied.

Een uitgebreide bespreking van wat kan en niet kan in de verschillende bestemmingen uit de ruimtelijke ordening, zou ons te ver leiden in het kader van deze praktijkgids. Voor meer details, verwijzen we u dan ook door naar de website van Ruimtelijke Ordening. U kan voor info ook steeds terecht bij de dienst [ruimtelijke ordening](#) van uw gemeente.

In **agrarisch gebied** en bouwvrij agrarisch gebied kunnen, naast de handelingen die gericht zijn op de verwezenlijking van de bestemming, ook **handelingen en werkzaamheden** worden vergund die gericht zijn op de instandhouding, de ontwikkeling en het herstel van de **natuur** en het natuurlijke milieu en van landschapswaarden. Voorwaarde is dat de werken door hun **bepaalde impact** de realisatie van **de algemene bestemming niet in het gedrang mogen brengen**.

6.2.3 De stedenbouwkundige vergunning

Voor stedenbouwkundige handelingen hebt u een **stedenbouwkundige vergunning** nodig. Dat is ook zo voor bepaalde handelingen die ingrijpen op natuurlijke elementen.

Een aantal ingrepen zijn **vrijgesteld** van de vergunningsplicht. In bepaalde gevallen wordt de stedenbouwkundige vergunningsplicht echter nog eens versterkt en verstrengd door **lokale stedenbouwkundige verordeningen**. Dit maakt het verhaal uiteraard nog complexer ...

6.2.3.1 Waarvoor heb ik een stedenbouwkundige vergunning nodig?

U heeft een stedenbouwkundige vergunning nodig voor onder meer de volgende werken:

- **ontbossingen;**
- **het vellen van bomen die op een hoogte van 1 meter boven het maaiveld een stamonttrek van 1 meter hebben, en geen deel uitmaken van een bos.** Er bestaan echter een aantal vrijstellingen (zie hieronder);
- **het aanmerkelijk wijzigen van het reliëf van de bodem,** onder meer door de bodem aan te vullen, op te hogen, uit te graven of uit te diepen waarbij de aard of de functie van het terrein wijzigt:
  - Een reliëfwijziging is 'aanmerkelijk' als de aard of functie van het terrein wijzigt, zelfs al gaat het maar om een paar centimeter.
  - Ook als de aard of de functie van het terrein dezelfde blijft, kan een reliëfwijziging toch aanmerkelijk zijn, omwille van zijn omvang. Men hanteert hiervoor meestal de volgende criteria:
- de reliëfwijziging bedraagt meer dan 50 centimeter over een kleine oppervlakte;
- de reliëfwijziging bedraagt minder dan 50 centimeter over een grotere oppervlakte.

21 Artikel 9

22 Meerbepaald: De maatregelen bedoeld in artikelen 8, 13, 36ter, §§ 1, 2 en 5, tweede lid, en hoofdstuk VI van het decreet Natuurbehoud

23 Meerbepaald: De maatregelen bedoeld in artikelen 8, 13, 36ter, §§ 1, 2 en 5, tweede lid, en hoofdstuk VI van het decreet Natuurbehoud

U heeft **geen stedenbouwkundige vergunning nodig voor aanplantingen van groen** volgens wetgeving inzake ruimtelijke ordening en stedenbouw.

De aanleg van een poel, het opvullen van putten/laagtes in overstromingszones langs beken ... houden een **aanmerkelijke** reliëfwijziging in: hiervoor heeft u dus een **stedenbouwkundige vergunning nodig!**

6.2.3.2 Vrijstelling van de vergunningplicht

Voor sommige handelingen hebt u geen stedenbouwkundige vergunning nodig en beschikt u dus over een **vrijstelling** op de stedenbouwkundige vergunning.

Vrijstelling geldt slechts onder een aantal **voorwaarden**. Zo is de vrijstelling niet geldig als deze strijdig is met andere regelgeving. Zo kunnen bijvoorbeeld provinciale en gemeentelijke stedenbouwkundige verordeningen:

- de vergunningsplichtige handelingen aanvullen;
- voor meldingsplichtige handelingen een vergunningsplicht invoeren;
- voor vrijgestelde handelingen een meldingsplicht invoeren.

Een voorbeeld: in veel gemeenten geldt een gemeentelijke 'kapverordening', ook wel beplantingsverordening of kapreglement genoemd. In sommige gemeenten is het bijvoorbeeld verboden om een boom te rooien die aan de grond een stamotrek heeft van meer dan 30 cm, of houtkanten te rooien. Informeer bij uw gemeentebestuur naar de geldende kapverordening!

VOOR HET VELLEN VAN HOOGSTAMMIGE BOMEN, ZIJN ER VOLGENDE GEVALLEN VAN VRIJSTELLING DIE RELEVANT KUNNEN ZIJN VOOR DE LANDBOUWER:

U heeft als landbouwer geen stedenbouwkundige vergunning nodig voor:

1° het vellen van hoogstammige bomen, op voorwaarde dat aan **al de volgende vereisten voldaan** is:

- a. ze maken geen deel uit van een bos;
- b. ze liggen in een woongebied in de ruime zin, in een agrarisch gebied in de ruime zin of in een industriegebied in de ruime zin, en niet in een woonparkgebied;
- c. ze liggen **binnen een straal van maximaal 15 meter** rondom de vergunde woning, de vergunde landbouwbedrijfswooning of landbouwbedrijfsgebouwen of de vergunde bedrijfswooning of bedrijfsgebouwen.

2° het vellen van alleenstaande hoogstammige bomen of van enkele bomen in lijnverband omwille van acuut gevaar en na voorafgaande schriftelijke instemming van het Agentschap voor Natuur en Bos.

Informeer u vooraf goed bij de gemeente waar u de handeling wil uitvoeren! Zo voorkomt u dat u een stedenbouwkundige overtreding begaat!

6.3 De randvoorwaarden uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid²⁴

Om de bedrijfstoelage uitbetaald te krijgen, moet u voldoen aan een aantal **randvoorwaarden**. Naast de richtlijnen over milieu, volksgezondheid en diergezondheid, identificatie en registratie van dieren, zijn er ook nog de goede landbouw- en milieucondities.

Bij een niet-naleving van de randvoorwaarden wordt een vermindering toegepast op de totale rechtstreekse inkomenssteun. De vermindering heeft zowel invloed op de bedrijfstoelage als op de steunmaatregelen die gekoppeld blijven. De grootte van de vermindering, die in principe 3% bedraagt, kan veranderen naar 1 of 5%, afhankelijk van de ernst van de niet-naleving.

Alle informatie over de **randvoorwaarden**, vindt u op de website van het beleidsdomein Landbouw en Visserij.

²⁴ Besluit van de Vlaamse Regering van 8 juli 2005 tot instelling van een bedrijfstoelageregeling en tot vaststelling van bepaalde steunregelingen voor landbouwers en tot toepassing van de randvoorwaarden

Verschillende randvoorwaarden hebben, rechtstreeks dan wel onrechtstreeks, een **link met natuur of met natuurlijke elementen**. Denk aan bijvoorbeeld de beheerseisen die voortvloeien uit de vogel- en habitatrichtlijn, de grondwaterrichtlijn, de nitraatrichtlijn, de gewasbeschermingrichtlijn ... Ook de minimumeisen met betrekking tot bodemerosie, organische stof in de bodem, bodemstructuur, minimaal onderhoud en waterbescherming en waterbeheer, met het oog op het in goede landbouw- en milieuconditie houden van alle landbouwgrond, hebben linken met natuur of natuurlijke elementen. Een uitgebreide bespreking van al deze randvoorwaarden, zou ons in het kader van deze praktijkgids te ver leiden. Raadpleeg hiervoor de [website van het beleidsdomein Landbouw en Visserij](#). We beperken onze bespreking tot de volgende randvoorwaarden:

De volgende randvoorwaarden hebben een link met natuur of natuurlijke elementen:

6.3.1 De randvoorwaarde ‘behoud blijvend grasland’

Meer informatie vindt u in het onderdeel ‘[wettelijke bepalingen inzake graslanden](#)’ in de module ‘[rundvee en voedergrassen](#)’.

6.3.2 De randvoorwaarde ‘minimaal onderhoud’

Meer informatie vindt u in het onderdeel ‘[wettelijke bepalingen inzake graslanden](#)’ in de module ‘[rundvee en voedergrassen](#)’.

6.3.3 Randvoorwaarde ‘beheerseisen voortvloeiend uit Vogel- en Habitatrichtlijn’

In Vlaanderen zijn 23 vogelrichtlijngebieden (97 580 ha) en 38 habitatrichtlijngebieden (102 000 ha) aangeduid. Op de jaarlijkse [verzamel aanvraag](#) vindt de landbouwer welke percelen zich in een dergelijke [Speciale Beschermingszones](#) bevinden.

De randvoorwaarde bestaat uit 2 luiken:

- Eén van de doelstellingen van de Vogelrichtlijn is de **bescherming van vogels en van de leefgebieden van vogels**, ook buiten de speciale beschermingszones! Het is dan ook **verboden** om in het wild voorkomende vogels opzettelijk te vangen, te doden of betekenisvol te verstoren. Hun nesten mogen niet opzettelijk beschadigd, noch weggenomen of vernield worden. Ook de eieren van deze vogels mogen niet vernield, beschadigd of verzameld worden.

Op basis van de bestaande regelgeving kan hierop wel een **afwijking** toegestaan worden, weliswaar onder strenge voorwaarden. Afwijkingen kunnen enkel afgeleverd worden als er geen andere bevredigende oplossing bestaat voor de afwijking en als de afwijking geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort in kwestie.

Voor **kraaien, eksters, kauwen, spreeuwen en gaaien** geldt het nieuwe Soortenbesluit. Zo is het nu mogelijk om belangrijke landbouwschade te voorkomen en deze soorten te bestrijden na een eenvoudige melding. Enkel volgroeide individuen van deze soorten mogen bestreden worden en dit mag enkel tussen zonsopgang en zonsondergang. Alle details hierover vindt u hierboven, bij de hoofding ‘[bestrijding van kraaiachtigen en spreeuw](#)’.

- **De instandhouding van de natuurlijke vegetatie en de kleine landschapselementen.** Om aan de doelstelling van de bescherming van de leefgebieden van soorten – in het bijzonder vogels- tegemoet te komen, is de instandhouding van de natuurlijke vegetatie en de landschapselementen van belang. Concreet houdt deze randvoorwaarde in dat de landbouwer [het verbod, de \(natuur\)vergunningplicht en de voorwaarden voor het wijzigen van de vegetatie en landschapselementen moet naleven](#).

GRASLANDEN MET NATUURGERICHT BEHEER: HOE MOET U DEZE AANGEVEN IN DE [Verzamel aanvraag](#) EN WELKE INVLOED HEEFT DIT OP UW TOESLAGRECHTEN?

Alle informatie hierover vindt u in de brochure ‘[grassen in natuurbeheer](#)’.

6.4 Veldwetboek

Het [Veldwetboek](#) bevat enkele **afstandsregels** rond de aanplant van bomen en hagen:

- Hoogstammige bomen mogen slechts op een door vast en erkend gebruik bepaalde afstand geplant worden; bij ontstentenis van zodanig gebruik mogen hoogstammige bomen slechts op 2 meter, andere bomen en levende hagen slechts op een halve meter van de scheidingslijn tussen 2 erven worden geplant.
- Fruitbomen van eender welke soort mogen als leibomen, aan elke kant van de muur tussen 2 erven, geplant worden zonder dat er een bepaalde afstand in acht wordt genomen.

Daarnaast stelt het Veldwetboek ook dat in de voor landbouw bestemde gedeelten van het grondgebied, een bosaanplanting verboden is op minder dan zes meter van de scheidingslijn tussen twee erven. Voor alle informatie over de wetgeving inzake bossen, consulteer het tekstdeel '[wettelijke bepalingen inzake bossen](#)'.

6.5 Mestwetgeving, wetgeving inzake integraal waterbeleid, wetgeving inzake gewasbescherming

Voor alle wetgeving over bemesting en nutriënten (onder meer: kwetsbare gebieden natuur uit het Mestdecreet), verwijzen we naar de [Vlaamse Landmaatschappij](#). Alle informatie over bemesting, zal vanaf 2013 ook modulair ter beschikking worden gesteld in de Praktijkgids Bemesting van het beleidsdomein Landbouw en Visserij.

Ook de wetgeving inzake het integraal waterbeleid heeft linken met natuur en natuurlijke elementen. Een goede waterkwaliteit en -kwantiteit zijn immers belangrijke randvoorwaarden voor natuur en biodiversiteit. Alle informatie over het integraal waterbeleid en de wetgeving hierrond, vindt u in de [praktijkgids Water in de land- en tuinbouw](#) van het beleidsdomein Landbouw en Visserij.

Ook de wetgeving rond gewasbescherming heeft zijn belang voor fauna en flora. In het kader van de Europese richtlijn 2009/128/EG moet er een nationaal actieplan duurzaam pesticidengebruik opgemaakt worden. Vanaf 2014 zullen alle professionele gebruikers onder meer verplicht de algemene beginselen van Integrated Pest Management (IPM) moeten toepassen. Meer informatie hierover, zal u in 2013-2014 terugvinden in de Praktijkgids IPM van het beleidsdomein Landbouw en Visserij, die momenteel in opmaak is.

6.6 Pachtwetgeving

Als pachter of verpachter moet u de pachtwetgeving respecteren. Hierin zijn verschillende bepalingen opgenomen inzake beplantingen:

- Volgens de Pachtwet geniet de pachter de vrijheid van bebouwing en exploitatie van het gepachtte goed. Alle bedingen in de pachtovereenkomst die deze vrijheid zouden beperken worden voor niet-bestaande gehouden. Hierop zijn echter enkele uitzonderingen voorzien. Zo blijft de pachter onderworpen aan de algemene verplichting de bestemming van het gepachte goed te eerbiedigen en zich bij de bebouwing te gedragen als een goed huisvader. De pachter is verplicht het gepachte goed terug te geven in een staat van wisselbouw, vruchtbaarheid en zuiverheid, gelijkwaardig aan die waarin het zich bij de ingenottreding bevond. Ook de bedingen tot handhaving van hagen, wegen, struikgewas en bomen zijn geldig²⁵.
- De pachter kan, indien gebouwen, werken of beplantingen de vrijheid van bebouwing hinderen, deze wegruimen met de schriftelijke toestemming van de verpachter en, in geval van vruchtgebruik, met die van de blote eigenaar en van de vruchtgebruiker of, bij gebreke hiervan, met machtiging van de vrederechter. De machtiging van de vrederechter kan afhankelijk gemaakt worden van het betalen van een vergoeding voor de geleden schade. De vrederechter kan echter geen machtiging geven om de bestemming van het gepachte goed te wijzigen²⁶.

---

25 Artikel 24 Pachtwet

26 Artikel 24 Pachtwet

- In artikel 28 van de pachtwet wordt expliciet ingegaan op het vraagstuk van aanplantingen.
  - Aan de verpachter wordt, in algemene regel, een verbod opgelegd over te gaan tot om het even welke aanplanting op het verpachte goed. Er worden hierop echter 3 uitzonderingen voorzien die limitatief dienen geïnterpreteerd te worden. Het gaat om:
    - het vervangen van hoog- of laagstammige fruitbomen,
    - het vervangen van bosbomen in de weiden en
    - aanplantingen die noodzakelijk zijn voor de bewaring van het verpachte goed (bv. aanplantingen om hoevegebouwen te beschermen tegen slagregens en windstoten)²⁷.
  - Ook de pachter mag in algemene regel geen nieuwe aanplantingen verrichten, tenzij met schriftelijke toestemming van de verpachter.

Hierop zijn er een aantal uitzonderingen voorzien: als pachter mag u, zonder toestemming van de verpachter, aanplantingen doen die noodzakelijk zijn voor de bewaring van het pachtgoed en, behalve in geval van geldige opzegging, aanplantingen ter vervanging van dode of gevelde bomen en aanplanting van laagstammige fruitbomen, dit laatste onder bepaalde voorwaarden. Deze voorwaarde houdt in dat de aanplanting slechts is toegestaan als zij een oppervlakte beslaat van ten minste 50 are en aan een bestaande aanplanting of een vaste toegangsweg paalt en voor zover zij in de streek gebruikelijk is en beantwoordt aan de eisen van een rationele exploitatie. Voor dit laatste punt moet de pachter vooraf een gunstig advies van de tuinbouwkundige van de streek hebben verkregen²⁸.

De vergoedingen verschuldigd voor aanplantingen uitgevoerd door de pachter worden geregeld in artikel 28, vierde en vijfde lid:

- Als een aanplanting waarvoor de verpachter schriftelijke toestemming heeft gegeven of die regelmatig is verricht overeenkomstig de voorgaande bepalingen, geleid heeft tot een waardevermeerdering van het gepachte goed én als de pacht op initiatief van de verpachter een einde neemt vooraleer de aanplanting 18 jaar oud is, dan heeft de pachter recht op een vergoeding gelijk aan die waardevermeerdering. Als de pacht een einde neemt op initiatief van de pachter, dan mag die vergoeding niet hoger zijn dan hetgeen de pachter tijdens de 5 laatste jaren in het geheel aan pacht betaald heeft voor de gezamenlijke goederen die hij van dezelfde eigenaar in pacht had.
- Als een aanplanting geleid heeft tot een waardevermindering van het gepachte goed, dan heeft de verpachter recht op een vergoeding van de pachter, gelijk aan die waardevermindering.

---

27 Artikel 28 Pachtwet

28 Artikel 28 Pachtwet

7 SOORTENBELEID

Het soortenbeleid verzekert de kansen voor dieren en planten buiten de waardevolle natuurgebieden en vormt een belangrijke aanvulling op [het gebiedsgerichte natuurbeleid](#) (bijvoorbeeld Natura 2000). Het soortenbeleid is gericht op het beschermen en herstellen van soorten en populaties, maar ook op het vermijden van schade/overlast veroorzaakt door een aanwezige soort.

Recente schattingen geven aan dat er in België tussen de 40.000 en 50.000 soorten organismen voorkomen. Ongeveer 80% daarvan kan je in Vlaanderen aantreffen (Bron: website Agentschap voor Natuur en Bos).

Het soortenbeleid in Vlaanderen staat in een internationale context. De wettelijke basis voor de wetgeving voor soortenbescherming in Vlaanderen ligt dan ook vervat in een reeks nationale (het Soortenbesluit, het Jachtdecreet ...) en internationale wetteksten (zoals de Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn).

7.1 Bescherming van soorten in Vlaanderen

7.1.1 Welke soorten zijn beschermd en waar?

In Vlaanderen zijn heel wat soorten beschermd. Denk maar aan de kamsalamander, de Europese hamster, de das, de grutto, de boerenzwaluw maar ook plantensoorten zoals drijvende waterweegbree ...

Afbeelding 1 Boerenzwaluwen in de stal (Bron: Boerennatuur op scherp, Maria Blauwet)

Afbeelding 2 Grutto (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Bernard Van Elegem)

De lijsten van beschermde soorten, vindt u bij het [Agentschap voor Natuur en Bos](#).

De beschermingsbepalingen gelden in heel Vlaanderen.

7.1.2 Verbodsbepalingen die gelden voor beschermde soorten

Voor beschermde soorten zijn een hele reeks verbodsbepalingen van toepassing. Er kunnen ook onder bepaalde voorwaarden afwijkingen worden toegelaten op de verbodsbepalingen, bijvoorbeeld ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee ...

Een uitgebreide beschrijving van deze complexe materie valt buiten de scope van deze praktijkgids. Voor meer details verwijzen we u door naar [Agentschap voor Natuur en Bos](#).

Betreffende specimens van beschermde **diersoorten** zijn de volgende handelingen verboden:

- het opzettelijk doden;
- het opzettelijk vangen;
- het opzettelijk en betekenisvol verstoren, in het bijzonder tijdens de perioden van de voortplanting, de afhankelijkheid van de jongen, de overwintering en tijdens de trek.

Het is verboden de eieren van beschermde diersoorten opzettelijk te vernielen, te beschadigen of te verzamelen.

Wat betreft specimens van beschermde **plantensoorten** of andere soorten organismen zijn de volgende handelingen verboden: het opzettelijk plukken of verzamelen; het opzettelijk afsnijden; het opzettelijk ontwortelen; het opzettelijk vernielen; het verplanten.

Het **onder zich hebben, het vervoeren, het verhandelen of ruilen of het te koop of in ruil aanbieden** van specimens of eieren van beschermde diersoorten of van specimens van beschermde plantensoorten of andere organismen is verboden, met uitzondering van specimens van soorten waarbij [categorie 5 is aangekruist in bijlage 1 van het Soortenbesluit](#).

* Het is verboden de **nesten** van beschermde vogelsoorten of de **voortplantingsplaatsen of rustplaatsen** van andere beschermde diersoorten dan vogels opzettelijk te vernielen, te beschadigen of weg te nemen.

* Betreffende de diersoorten waarbij [categorie 3 is aangekruist in bijlage 1 van het Soortenbesluit](#) is evenwel ook het onopzettelijk vernielen of beschadigen van de voortplantingsplaatsen of de rustplaatsen, verboden.

Er is een verbod op het gebruik van een aantal **middelen, installaties en methoden voor het doden of vangen van dieren** die niet-selectief zijn, die onnodig leed veroorzaken, of die kunnen leiden tot grootschalige doding.

Het is verboden om specimens van soorten die onder het toepassingsgebied vallen van het [Soortenbesluit](#), **opzettelijk te introduceren in het wild**. De verbodsbepaling geldt niet voor:

- *specimens van plantensoorten die gezaaid, geplant, geteeld of anderszins ingezet worden in het kader van wettige bosbouw-, landbouw- of tuinbouwactiviteiten;
- * specimens van inheemse soorten die gebruikt worden met het oog op bestuiving, op biologische bestrijding of geïntegreerde bestrijding.

De algemene bescherming van vogels is één van de randvoorwaarden uit het GLB! Alle informatie over deze randvoorwaarde, vindt u onder de hoofding ‘[beheerseisen voortvloeiend uit Vogel- en Habitatrichtlijn](#)’.

7.1.3 Soortenbeheer

Sommige soorten, zoals bijvoorbeeld Canadese ganzen, everzwijnen, houtduiven ... **kunnen belangrijke schade aanrichten aan gewassen, vee of goederen**. Vaak richten ze niet enkel maatschappelijke schade aan, maar vormen ze ook een bedreiging voor de inheemse biodiversiteit.

7.1.3.1 Beheerregeling

Voor sommige soorten of groepen van soorten bestaat de mogelijkheid om een ‘**beheerregeling**’ op te maken. Er kan bijvoorbeeld een beheerregeling opgemaakt worden met het oog op het voorkomen of herstellen van hinder, risico of schade aan landbouwgewassen of landbouwactiviteiten. Het doel van een beheerregeling is om de hinder/risico/schade die van sommige soorten uitgaat ten aanzien van burgers, te vermijden, te mildereren of te herstellen.

7.1.3.2 Bestrijding van wild

Voor een landbouwer is het belangrijk om te weten dat –als een wildsoort schade veroorzaakt aan gewassen of eigendommen en als er geen andere oplossing bestaat- de grondgebruiker of -eigenaar de wildsoort die de schade veroorzaakt, kan (laten) bestrijden.

Wildsoorten zijn alle dieren die behoren tot de volgende categorieën:

- a. Grof wild: edelherten, reeën, damherten, moeflons, wilde zwijnen;
- b. Klein wild: hazen, fazanten, korhoenders, patrijzen;
- c. Waterwild: wilde eenden, krakeenden, slobbeenden, kuifeenden, tafeleenden, pijlstaarten, wintertalingen, smienten, grauwe ganzen, rietganzen, watersnippen, meerkoeten, toppereenden, kolganzen, kleine rietganzen, Canadaganzen, waterhoenen, kieviten, zomertalingen, bokjes, goudplevieren;
- d. Overig wild: houtduiven, konijnen, vossen, verwilderde katten, bunzings, hermelijnen, wezels, boommarters, steenmarters.

De landbouwer heeft het recht om [jaagbaar wild](#) dat schade toebrengt aan zijn gewassen, teelten, bossen of eigendommen, terug te drijven. De bestrijding mag enkel gebeuren tussen het officiële uur van zonsopgang en het officiële uur van zonsondergang. De [jachtopeningstijden](#) vindt u op de website van het Agentschap voor Natuur en Bos.

Als u als eigenaar of grondgebruiker kan aantonen dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat, kan u het jaagbaar wild eveneens doden of laten doden. Dit mag alleen gebeuren door bepaalde personen en met bepaalde middelen. Bovendien mag dit enkel:

- nádat u eerst voorafgaand de jachtrechthouder op de grond waarop de bestrijding gebeurt, schriftelijk in gebreke hebt gesteld. Bestrijding is immers pas aan de orde als alle andere oplossingen faalden.
- na voorafgaande schriftelijke verwittiging van het Agentschap voor Natuur en Bos. Het ANB kan, bij gemotiveerde beslissing, de bestrijding zo nodig beperken of verbieden. De bestrijding moet minstens 24 uur vooraf worden gemeld aan het Agentschap voor Natuur en Bos.

7.1.3.3 Bestrijding van kraaiachtigen en spreeuw

Afbeelding 3 Ekster (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Leander De Ceulaer)

Afbeelding 4 Kauw (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Leander De Ceulaer)

Afbeelding 5 Zwarte kraai (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Leander De Ceulaer)

In het kader van het Soortenbesluit kan bestrijding toegepast worden voor **zwarte kraai, ekster, kauw, gaai of spreeuw** door middel van een **melding**.

Indien uw gewassen schade ondervinden van vogels, kan u vogelverschrikkers plaatsen, teelten overspannen met netten (bv. aardbeien), stokken met linten plaatsen, de vogels verjagen ...

Op strikte voorwaarde dat er **geen andere bevredigende oplossing** bestaat voor het probleem, kan er **in het kader van de landbouwwuitbating** overgegaan worden tot **doding, vangst of verstoring van bepaalde soorten, en dit op bepaalde tijdstippen**.

- **om belangrijke schade aan professioneel geteelde gewassen te voorkomen, het hele jaar door:** zwarte kraai (*Corvus corone corone*); ekster (*Pica pica*) en kauw (*Corvus monedula*).
- **om belangrijke schade aan de professionele fruitteelt te voorkomen, en dit in de periode van 1 mei tot en met 31 oktober:** spreeuw (*Sturnus vulgaris*); ekster (*Pica pica*) en gaai (*Garrulus glandarius*).
- **ter bescherming van fauna, het hele jaar door, voor zover in bossen en op akkers en weilanden:** zwarte kraai (*Corvus corone corone*) en ekster (*Pica pica*).

Alle informatie vindt u op de [website van het Agentschap voor Natuur en Bos](#). U vindt er onder meer een antwoord op volgende vragen:

- Wanneer mag u de bestrijding uitvoeren?
- Wie de bestrijding mag uitvoeren en met welke middelen?
- Hoe en aan wie moet u de bestrijding melden?
- Wat moet er gebeuren met de kadavers?
- ...

7.1.3.4 Vergoeding van schade door niet-bejaagbaar wild of door beschermde soorten

In sommige gevallen is het mogelijk om een schadevergoeding te krijgen bij belangrijke schade die werd veroorzaakt door niet bejaagbaar wild of door een beschermde soort.

Welke schade kan in aanmerking komen voor een schadevergoeding?

Het moet gaan om **belangrijke schade** aan goederen, gewassen, teelten, oogsten, bosaanplantingen of aan dieren die voor de landbouw nuttige zijn, die veroorzaakt werd door:

- een **wildsoort** waarop de jacht het hele voorbije jaar niet geopend was en waarvan ook de bestrijding van dat wild niet werd toegelaten. Consulteer het [overzicht van de bejaagbare wildsoorten](#).
- een **beschermde diersoort**. Let wel: voor schade die veroorzaakt wordt door beschermde soorten waarvoor een afwijking verleend werd om de schade te voorkomen (bijvoorbeeld voor bestrijding van kraaiachtigen en spreeuw in functie van de landbouwuitleiding – zie boven), kan u géén schadevergoeding krijgen.

Wanneer kan de schade in aanmerking komen voor een schadevergoeding?

- De schadelijder moet maatregelen genomen hebben die redelijkerwijs van hem kunnen verwacht worden om de schade te voorkomen en/of te beperken.
- De schade moet binnen een redelijke termijn vastgesteld worden en binnen de vijf werkdagen na vaststelling van de schade gemeld worden. Het ANB beschouwt een termijn van twee weken als redelijk. Een langere termijn is mogelijk als dit gemotiveerd wordt.

Alle informatie over wanneer en hoe u een wildschadevergoeding kan aanvragen, vindt u bij het [Agentschap voor Natuur en Bos](#).

8 WETTELIJKE BEPALINGEN INZAKE BOSSEN

Afbeelding 6 Kluisbos (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Marc De Vos)

Afbeelding 7 Neigebos (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Marc De Vos)

In Vlaanderen is er ongeveer 177.000 ha bos. Bossen in Vlaanderen zijn goed beschermd door de boswetgeving. Het Bosdecreet is sinds 13 juni 1990 de wettelijke basis voor het Vlaamse bosbeleid en –beheer. Het Bosdecreet heeft tot doel: “het behoud, de bescherming, het beheer, het herstel van de bossen en van hun natuurlijk milieu en de aanleg van de bossen te regelen”.

Wie alles wil weten over boswetgeving in Vlaanderen mag zich niet beperken tot het Bosdecreet. Andere wetgevingen spelen ook een rol, zoals de wetgeving rond ruimtelijke ordening en stedenbouw, het Veldwetboek, het Natuurdecreet, het Jachtdecreet ...

Voor adviezen en vragen over (de wetgeving voor) bossen kan u terecht bij de [contactpersonen](#) of op de [website van het Agentschap voor Natuur en Bos](#).

8.1 Enkele definities

8.1.1 Wat valt onder de voorschriften van het Bosdecreet?

Bossen worden in het Bosdecreet omschreven als: “grondoppervlakten waarvan de bomen en de houtachtige struikvegetaties het belangrijkste bestanddeel uitmaken, waartoe een eigen fauna en flora behoren en die één of meer functies vervullen”.

Een bos kan gelijktijdig verschillende functies vervullen, onder meer economische (hout en andere bosproducten), sociale, educatieve, wetenschappelijke, ecologische evenals milieubeschermdende (bijvoorbeeld erosiebestrijdende werking van bossen) functies.

Het is belangrijk om te vermelden dat volgende terreinen ook onder het Bosdecreet vallen:

- de kaalvlakten, voorheen met bos bezet, die tot het bos blijven behoren;
- niet-beboste oppervlakten die nodig zijn voor het behoud van het bos, zoals de boswegen, de brandwegen ...;
- bosvrije oppervlakten of stroken en recreatieve uitrustingen binnen het bos;
- [grienden](#);
- aanplantingen die hoofdzakelijk bestemd zijn voor de houtvoortbrengst, onder meer die van populier en wilg.

Let wel: Hoewel er een juridische definitie is van het begrip ‘bos’, is het op het terrein vaak niet eenvoudig om het onderscheid te maken tussen een bos, een grote tuin of een park. Op basis van verschillende concrete gevallen op het terrein, heeft het ANB een document opgesteld dat een aanvullende interpretatie geeft bij de juridische definitie van ‘bos’ uit het Bosdecreet. In deze [leidraad](#), vindt u onder meer een antwoord op volgende vragen:

- Hoe ver mogen de bomen van elkaar staan om nog van een bos te kunnen spreken?
- ‘Grondoppervlakten’: wat met smalle, langwerpige begroeiingen met bomen?
- Bomen: ook jonge zaailingen of aangeplante jonge boompjes?

8.1.2 Wat wordt niét beschouwd als bos en valt dus niet onder de voorschriften van het Bosdecreet?

Belangrijk is dat een aantal aanplantingen niét als bossen beschouwd worden en dus niét onder de boswetgeving uit het Bosdecreet vallen. Belangrijke voorbeelden hiervan zijn:

- **fruitboomgaarden en fruitaanplantingen;**
- **tuinen, plantsoenen en parken;**
- **lijnbeplantingen en houtkanten**, onder meer langs wegen, rivieren en kanalen;
- **boom- en sierstruikkwekerijen en arboreta die buiten het bos zijn gelegen;**
- **sierbeplantingen;**
- **aanplantingen met naaldbomen die uitsluitend bestemd zijn voor de verkoop als kerstboom.** Een aanplanting voldoet niet langer aan deze voorwaarde wanneer de gemiddelde hoogte van het bestand 4 meter heeft bereikt;
- **alle tijdelijke aanplantingen met houtachtige gewassen** in uitvoering van de verordeningen van de Europese Gemeenschap voor wat betreft het uit productie nemen van bouwland.
- **wissenteelt** waarvan de bovengrondse massa periodiek tot maximaal drie jaar na de aanplanting of na de vorige oogst, in zijn totaliteit wordt geoogst;
- systemen voor grondgebruik waarbij de teelt van bomen wordt gecombineerd met landbouw op dezelfde grond, toegepast op een perceel landbouwgrond²⁹ (ook wel **agroforestry** of boslandbouw genoemd). Zie het kaderstukje hieronder voor meer uitleg;
- zoals hierboven weergegeven, vallen aanplantingen die hoofdzakelijk bestemd zijn voor de houtvoortbrengst, onder meer die van populier en wilg, onder het Bosdecreet. Een belangrijke uitzondering hierop is echter de **korte-omloop-houtteelt**, op voorwaarde dat de aanplant hiervan is gebeurd op gronden die op dat ogenblik gelegen zijn buiten de ruimtelijk kwetsbare gebieden zoals bepaald in de ruimtelijke ordening. Zie het kaderstukje hieronder voor meer uitleg.

²⁹ als vermeld in artikel 2, 12°, van het decreet van 22 december 2006 houdende inrichting van een gemeenschappelijke identificatie van landbouwer, exploitatie en landbouwgrond in het kader van het meststoffenbeleid en het landbouwbeleid.

Agroforestry, fruitboomgaarden, boomkwekerij en korte omloophout worden niét als bos beschouwd en vallen dus niét onder het Bosdecreet. Boomkwekerijen als onderdeel van een bos, vallen wel onder het Bosdecreet.

KADERSTUKJE: KORTE OMLOOP HOUTTEELT

In het kader van de omschakeling naar alternatieve energiebronnen is biomassa-productie via hout door middel van korte omloop-houtteelt, één van de mogelijkheden.

Korte-omloop-houtteelt is de “teelt van snelgroeïende houtachtige gewassen waarbij de bovengrondse biomassa periodiek tot maximaal 8 jaar na de aanplanting of na de vorige oogst, in zijn totaliteit wordt geoogst”. Het kan bijvoorbeeld gaan om: aanplantingen van populier en wilg met zeer korte omlooptijden (2 à 5 jaar) en bestemd voor de energiewinning, of om aanplantingen die gericht zijn op toepassingen zoals vezelproductie voor papier of productie van biomassa (met een omlooptijd tot 8 jaar).

Als aanplantingen van houtachtige gewassen hieraan voldoen, worden deze niét als bos beschouwd en vallen zij niét onder de voorschriften van het Bosdecreet. Deze aanplantingen horen thuis in de landbouwsfeer.

Er is hierop **één belangrijke uitzondering**: als uw korte-omloop-houtteelt gelegen is in een ‘ruimtelijk kwetsbaar gebied’* volgens de ruimtelijke ordening, dan wordt de teelt als bos beschouwd én valt die wél onder het Bosdecreet.

De verschillende voorschriften uit het Bosdecreet zijn er dan op van toepassing. Een voorbeeld: het definitief verwijderen van een dergelijke teelt in ruimtelijk kwetsbare gebieden wordt als een ontbossing beschouwd, met alle verplichtingen (onder meer inzake boscompensatie) die daaruit voortvloeien. Als moment van bepaling van de geldende bestemming geldt het moment van de aanplanting.

* Ruimtelijk kwetsbare gebieden zijn volgende bestemmingen: groengebieden, natuurgebieden, natuurgebieden met wetenschappelijke waarde, natuurontwikkelingsgebieden, parkgebieden, bosgebieden, valleigebieden, brongebieden, agrarische gebieden met ecologische waarde of belang, agrarische gebieden met bijzondere waarde, grote eenheden natuur, grote eenheden natuur in ontwikkeling en de ermee vergelijkbare gebieden, aangewezen in ruimtelijke plannen of plannen van aanleg, alsook de beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, aangewezen krachtens het decreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen.

KADERSTUKJE: AGROFORESTRY – BOSLANDBOUWSYSTEMEN

Onder agroforestry of boslandbouw verstaan we: systemen van grondgebruik waarbij de teelt van bomen wordt gecombineerd met landbouw op dezelfde grond, toegepast op een perceel landbouwgrond*.

* Landbouwgrond als vermeld in artikel 2, 12° van het decreet van 22 december 2006 houdende inrichting van een gemeenschappelijke identificatie van landbouwer, exploitatie en landbouwgrond in het kader van het meststoffenbeleid en het landbouwbeleid.

Agroforestry valt niét onder de toepassing van het Bosdecreet. Dit is belangrijk voor de rechtszekerheid van de landbouwer. Alle informatie over agroforestry, vindt u in de [module ‘rundvee en voedergrassen’](#).

8.2 Beschermingsbepalingen voor privé-bossen

De boswetgeving maakt een onderscheid tussen 2 typen van bossen, namelijk **privé-bossen** en **openbare bossen**. Daarnaast zijn er ook nog **bosreservaten**.

In het kader van deze praktijkgids zijn vooral de privé-bossen van belang. Een privé-bos is “elk bos waarvan uitsluitend natuurlijke personen of privaatrechtelijke rechtspersonen eigenaar zijn”. Van de 177.000 ha bos in Vlaanderen is ongeveer 70% in privé-bezit.

Het Bosdecreet bevat verschillende bepalingen over handelingen die het bos kunnen schaden. De volgende bepalingen zijn het belangrijkste voor privé-bossen:

- In alle bossen kunnen werkzaamheden, die wijzigingen van de **fysische toestand** (bodem, waterhuishouding ...) tot gevolg hebben, slechts worden uitgevoerd na machtiging van het Agentschap voor Natuur en Bos of indien ze voorzien zijn in het goedgekeurde bosbeheersplan.
- In alle bossen en binnen een afstand van honderd meter tot de bossen, is het **verboden vuur** te maken in openlucht om welk motief dan ook, tenzij in uitvoering van een goedgekeurd bosbeheersplan of behoudens een machtiging door het Agentschap voor Natuur en Bos en met uitzondering van wettelijk verplichte verbrandingen.
- In alle privé-bossen is het zonder toestemming van de bosbeheerder en machtiging van het Agentschap voor Natuur en Bos of zonder dat het voorzien is in het goedgekeurde bosbeheersplan, onder meer **verboden**:
  - keten, loodsen en alle andere constructies en verblijfsgelegenheden op te richten, en tenten en woonwagens, al dan niet op wielen, te plaatsen;
  - de rust in het bos en van de bezoekers op welke manier ook, te verstoren;
  - bomen te beschadigen, planten weg te nemen, uit te rukken of af te snijden, tenzij als beheersmaatregel;
  - prikkeldraad aan te brengen en/of in stand te houden in en om de bossen, tenzij anders voorzien in het beheersplan;
  - dieren te houden binnen omheiningen, met uitzondering van vee in bestaande graasweiden met aanplantingen van bomen op grote plantafstand. Omvorming van bestaande bossen tot graasweide, wordt gelijkgesteld met ontbossing;

8.3 Ontbossing en compensatie

8.3.1 Wat is ‘Ontbossen’?

Het Bosdecreet omschrijft ‘**ontbossing**’ als volgt: “iedere handeling waardoor het bos geheel of gedeeltelijk verdwijnt en aan de grond een andere bestemming of gebruik wordt gegeven”.

Toch bestaat in de praktijk nog verwarring tussen het **kappen** van bomen in een bos en een ontbossing. Het onderscheid tussen enerzijds ontbossing en anderzijds kapping gevolgd door heraanplanting of beheer als open plek, is vaak niet eenvoudig. Of we te maken hebben met een ontbossing of een kapping is afhankelijk van de situatie en moet geval per geval bekeken worden.

Voorbeelden van ingrepen die als ontbossing beschouwd worden:

- rooien van een bos op de plaats waar men een woning wil bouwen;
- rooien van bomen om verharde verbindingswegen aan te leggen tussen verkavelde percelen in een bos.

Een voorbeeld van een ingreep die **niét** als ontbossing te beschouwen is, is het kappen van bomen in een bos in het kader van bosverjonging.

8.3.2 Regelgeving bij het ontbossen

Het Bosdecreet heeft een relatief ontbossingsverbod ingesteld dat werkt volgens twee wegen:

- In sommige gevallen is een **ontbossing mogelijk, mits een stedenbouwkundige vergunning** of verkavelingsvergunning wordt verkregen met advies van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). Het gaat hier om bijvoorbeeld het uitvoeren van werken van algemeen belang, of ontbossingen in woongebied en industriegebied.
- In alle andere gevallen **kan een stedenbouwkundige vergunning tot ontbossen verkregen worden, maar alleen na het verkrijgen van een voorafgaandelijke en aparte ontheffing van het ontbossingsverbod**. De aanvraag tot het bekomen van de ontheffing, moet gebeuren vóór de aanvraag van de stedenbouwkundige vergunning. De aanvrager van de ontbossing moet dus, na het bekomen van de ontheffing, nog een stedenbouwkundige vergunning tot ontbossen aanvragen! Als de ontheffing op het verbod tot ontbossing niet wordt toegekend, dan blijft het verbod op ontbossing geldig en kan er geen stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing worden gegeven.

Voor een **ontbossing in landbouwgebied** met het oog op het in landbouwgebruik nemen van de gronden, moet u eerst bij het Agentschap voor Natuur en Bos een ontheffing van het verbod tot ontbossing aanvragen. Als u deze ontheffing krijgt, dan moet u nog de procedure van de stedenbouwkundige vergunning aanvragen.

8.3.3 Ontbossingen die niét onder de toepassing van de stedenbouwkundige vergunningsplicht vallen

Sommige ontbossingen vallen niét onder de stedenbouwkundige vergunningsplicht tot ontbossen, bijvoorbeeld omdat de stedenbouwkundige vergunningsplicht vervangen is door **een eenvoudige meldingsplicht aan het Agentschap voor Natuur en Bos**. Voor de landbouwer is onderstaand kader belangrijk:

Voor de **rooiing van een privé-bos in agrarisch gebied** binnen een termijn van 22 jaar na de aanplanting of 3 jaar na de laatste exploitatie van de houtachtige gewassen of spontane bebossing, is enkel een **voorafgaande melding van de rooiing vereist** aan het departement Landbouw en Visserij en aan het Agentschap voor Natuur en Bos. Onder 'rooiing' verstaan we: "het verwijderen van bomen en houtachtige gewassen, met inbegrip van hun wortelstelsel". In dit geval geldt de plicht tot boscompensatie niet.

8.3.4 Boscompensatie

Een stedenbouwkundige vergunning voor ontbossen of een verkavelingsvergunning voor beboste gronden kan niét worden verleend zonder een door het Agentschap voor Natuur en Bos goedgekeurde **compensatie**. De overheid wil in Vlaanderen immers een gelijkwaardig bosareaal behouden.

Er zijn drie mogelijkheden om aan de compensatievoorwaarden te voldoen:

1. een bosbehoudsbijdrage betalen;
2. een compenserende bebossing uitvoeren (een even groot bos of zelfs groter bos aanplanten op een andere plek);
3. een combinatie van beide

De initiatiefnemer van de ontbossing moet een voorstel doen voor compensatie. Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) neemt de definitieve beslissing over het compensatievoorstel. De compenserende bebossing moet na de aanplanting minstens 25 jaar als bos in stand worden gehouden, behoudens het akkoord van het ANB.

Ontbossen gaat bijna altijd gepaard met een compensatieplicht.

In een klein aantal gevallen is er bij een ontbossing **geen compensatieplicht**. Voor landbouwers zijn de volgende gevallen in dit kader belangrijk:

- **Ontbossingen waarvoor geen stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing nodig is:** in de gevallen dat de stedenbouwkundige vergunningsplicht vervangen is door een melding, is er géén boscompensatie nodig.
- Ontbossing van spontaan beboste gronden: de compensatieplicht geldt niét voor gronden die spontaan bebost zijn na de inwerkingtreding van het Bosdecreet (1990), op voorwaarde dat die spontane bebossing jonger is dan 22 jaar.

8.4 Kappen en de kapmachtiging

In de boswetgeving zijn er strikte regels opgesteld over kapping van bomen in een bos.

- **Kappingen** voorzien in een **goedgekeurd bosbeheerplan**, mogen onmiddellijk worden **uitgevoerd**. **Er is dan ook geen meldingsplicht**.
- Als **onverwijld** moet worden overgegaan tot **kapping om veiligheidsredenen** moet de kapping en de motivering ervan ten laatste 24 uur na de aanvang van de kapping **schriftelijk worden medegedeeld** aan het Agentschap voor Natuur en Bos. In dat geval heeft u geen kapmachtiging nodig.
- Als **dringend** moet worden overgegaan tot **kapping om sanitaire redenen** (= voorkomen van verdere aantasting door ziekte), moet de kapping en de motivering ervan minstens 14 dagen voor de aanvang van de kapping schriftelijk aan het Agentschap voor Natuur en Bos worden meegedeeld.
- Voor **alle andere kappingen** moet een **kapmachtiging** gevraagd worden aan het Agentschap voor Natuur en Bos.
- Aan een kapping of kaalslag hangt altijd een **herbebossing** van de gekapte stukken vast. Die herbebossing kan door beplanting of bezaaiing gebeuren, maar ook door het spontaan laten ontkiemen van bomen op het perceel. Onder kaalslag wordt verstaan: “het kappen van het bosbestand zonder aan de grond een ander gebruik te geven”.

Een kapping mag nooit tot ontbossing leiden!

Voor kappingen die wel leiden tot ontbossing is een stedenbouwkundige vergunning nodig!

8.5 Het beheer van bossen

Het duurzaam bosbeheer vindt zijn concrete uitwerking in de zogenaamde ‘[criteria voor duurzaam bosbeheer](#)’. Deze criteria zijn enkel verplicht voor privé-bossen als ze in VEN-gebied gelegen zijn. Voor elk privé-bos van tenminste vijf hectare moet de bosbeheerder een **beheersplan** opstellen. Voor privé-bossen kleiner dan 5 ha kan de bosbeheerder vrijwillig een bosbeheerplan opstellen.

8.6 Bebossen

Het Veldwetboek stelt dat:

- In de voor de landbouw bestemde gedeelten van het grondgebied is **bosaanplanting verboden op minder dan zes meter van de scheidingslijn tussen twee erven**.
- Bovendien is een **vergunning van het college van burgemeester en schepenen vereist**. Het college beslist binnen dertig dagen na de indiening van de aanvraag. Doet het dat niet binnen die termijn, dan wordt de vergunning geacht verleend te zijn.
- Er kan een beroep worden ingesteld bij de bestendige deputatie binnen een maand na de kennisgeving.
- Deze bepalingen zijn ook van toepassing op de voor bosbouw bestemde zone, langs de voor landbouw bestemde zone. [Het departement Landbouw en Visserij verleent steeds een advies in het kader van deze in het Veldwetboek vereiste vergunning.](#)

8.7 Subsidies

De Vlaamse overheid biedt verschillende [subsidies](#) aan ter ondersteuning van bossen, bijvoorbeeld voor landbouwers die willen bebossen.

Als landbouwer kan u [een subsidie krijgen voor het bebossen van landbouwgronden](#). Eén van de belangrijkste voorwaarden is dat het terrein voor minstens 25 jaar moet bebost blijven. Uitzondering is de beplanting met populier. Deze aanplant moet 15 jaar blijven staan. Na 25 jaar valt uw bosaanplant onder het Bosdecreet.

9 CONTACTGEGEVENS

Karen Demeulemeester | beleidsthemabeheerder landbouw en natuur, biodiversiteit en bos
Tel. 02 552 79 06 | karen.demeulemeester@lv.vlaanderen.be

BRONNENLIJST

- Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu (21/10/1997) en uitvoeringsbesluiten
- Bosdecreet (13/06/1990) en uitvoeringsbesluiten
- Decreet van 22 december 2006 houdende de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen
- Speciale beschermingszones in Vlaanderen, juridische aspecten en richtlijnen voor de praktijk
- Decreet betreffende de landschapszorg (16/04/1996) en uitvoeringsbesluiten
- Danckaert S., Carels K. & Van Gijsegem D. (2008) Juridisch-wetenschappelijke toestand van blijvend grasland in Vlaanderen in het kader van de randvoorwaardenregeling, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Het Jachtdecreet (24 juli 1991) en de uitvoeringsbesluiten
- de Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand
- de Richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde fauna en flora
- Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de vergoeding van wildschade of van schade door beschermde soorten en tot wijziging van hoofdstuk IV van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijke milieu - Datum 03/07/2009.
- Besluit van de Vlaamse Regering van 15 mei 2009 met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer
- <http://codex.vlaanderen.be>
- www.agiv.be/gis/diensten/geo-vlaanderen
- <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/default.asp>
- www.natuurenbos.be
- www.vlm.be/algemeen/Pages/default.aspx
- www.ruimtelijkeordering.be
- www.onroerendergoed.be
- www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1886100730

AFBEELDINGEN

Afbeelding 1	Boerenzwaluwen in de stal (Bron: Boerennatuur op scherp, Maria Blauwet)	21
Afbeelding 2	Grutto (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Bernard Van Elegem)	22
Afbeelding 3	Ekster (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Leander De Ceulaer)	24
Afbeelding 4	Kauw (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Leander De Ceulaer)	24
Afbeelding 5	Zwarte kraai (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Leander De Ceulaer)	25
Afbeelding 6	Kluisbos (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Marc De Vos)	27
Afbeelding 7	Neigembos (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Marc De Vos)	27